

НИЖИНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ЛІЦЕЙ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО
ЮНИХ ФІЛОЛОГІВ

СТЕЖКА ДО ШЕВЧЕНКА

Збірка

Випуск 20

Ніжин – 2025

УДК 82-1
ББК 84(4Укр-4Чер)(Ніжин)
С 79

Ідентифікатор медіа відповідно до Реєстру суб'єктів у сфері друкованих медіа –
R30 – 02463

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради (протокол № 2 від 11.03.2025 р.).

Організаційний комітет конкурсу «Стежка до Шевченка» висловлює щирі вдячність директору Благодійного фонду «Ніжен» **Миколі Шкурку** та керівнику компанії «Копиця» **Наталії Копиці** за підтримку та спонсорську допомогу.

ЖУРИ КОНКУРСУ

О. Забарний – член Національної спілки письменників України, член Національної спілки журналістів України, лауреат Міжнародної премії «Тріумф» імені Миколи Гоголя, лауреат Міжнародної премії Українського вільного університету (США), лауреат обласних літературних премій імені М. Коцюбинського, Л. Глібова, Муніципальної літературно-мистецької премії «Квіт папороті» імені Любові Забашти; доцент кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя; письменник;

А. Шкуліпа – член Національної спілки письменників України, лауреат премій імені М. Коцюбинського, І. Кошелівця, Л. Глібова; поет, прозаїк, драматург, публіцист; визнавався кращим журналістом на Міжнародному фестивалі «Золотий передзвін Придесення» (2010);

О. Гадзінський – поет, перекладач, експерт Всеукраїнського літературного конкурсу «Коронація слова»;

Т. Вантух – в. о. директора Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради.

На обкладинці – малюнок Анастасії Джулай, здобувачки освіти 10 класу іноземної філології Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради

Стежка до Шевченка. Збірка. Випуск 20 / упорядн. А. М. Кайдаш, О. Є. Гадзінський, Н. О. Івахно. Ніжин, 2025. 144 с.

Збірка містить творчі роботи учасників XX Регіонального конкурсу учнівської творчості «Стежка до Шевченка», який відбувався в Ніжинському обласному педагогічному ліцеї Чернігівської обласної ради 13 березня 2025 року. Видання адресується всім, хто залюблений у красу рідного слова.

УДК 82-1 ББК84(4Укр-4Чер)(Ніжин)
© А. М. Кайдаш, О. Є. Гадзінський, Н. О. Івахно, 2025

ЗМІСТ

Ярослава Барбаш.....	5
Маргарита Вакал.....	8
Анастасія Ващенко	11
Софія Вертола	15
Софія Войтенко	17
Таїсія Гребіневич	18
Злата Домашенко	21
Ангеліна Доценко	22
Юлія Єсипенко	24
Марія Задорожна.....	26
Єлизавета Іванок.....	31
Олеся Калайда	32
Анна Касіренко	35
Олександра Коваленко	36
Софія Колісник.....	42
Владислава Коломієць.....	45
Анна Костирко	47
Анастасія Кохан	50
Дарина Кураш	56
Ангеліна Кушніренко	62
Катерина Ламберг	64
Майя Левитська.....	67
Нікіта Левін	69
Іван Леус	70
Поліна Лясковська	71
Софія-Юстина Медведєва.....	74
Єгор Миршавка	83

Дар'я Никифорова.....	86
Вікторія Онопрієнко	88
Валерія Пашко.....	91
Дмитро Петровський	94
Тетяна Савченко.....	95
Катерина Савчук	97
Валерія Синенко.....	99
Аміна Ситар.....	101
Олена Скрипник.....	102
Максим Смовський.....	106
Єлізавета Стаценко	109
Марія Тригуб	112
Ангеліна Труш.....	115
Назар Турчин.....	116
Мілана Хваліцька.....	117
Софія Хіль.....	118
Віталій Циганко.....	121
Каріна Цинковська.....	129
Владислава Черевко.....	132
Денис Черевко	135
Поліна Чернова.....	137
Евеліна Шульга	138
Аліна Ярощук.....	141

ЯРОСЛАВА БАРБАШ,
*здобувачка освіти 7 класу
Чернігівського ліцею № 12
Чернігівської міської ради*

НЕ ЗАБУВАЙ ЖИТИ

Три, два, один... Війна...
Чи пам'ятаю я?
Так, що саме пам'ятаю?
Я не знаю...

Просто раз – і от життя вже інше,
Наче “до” не існувало.
Змінились цінності і люди,
Які були навколо.
Змінилась я і цілий світ.
Не зрозуміти вам такого...
Все добре зараз, а через хвилину?
Не знаю я, не знаю... Думка плине...

Що, як це сон? Занадто справжній!
Акторів, мабуть, довго вибирали!
Щипала я себе, щипала,
Але прокинутись не можу,
Не сон це, а життя сучасне,
Де кожне “зараз” треба цінувати!
Одна ракета – і немає слова “завтра”,
Шматок заліза змінить все.
Бажання, мрії, яких ти так прагнув.
Тому живи сьогодні й пам'ятай:
Війна не знає слова “завтра”!

***

Сиджу на березі Дніпра
І мрію тихо, мов струна,
І чую хвилі водянні...
Шум вітру лине по землі...

Десь на Патоновім мосту
Машини їдуть, як завжди.
Підходять сльози до очей...
Я розумію: щастя – в цьому:
Любити Україну знову й знову,
Красу природи та людей,
Тут і тепер, як плеск води...

На мить забути про тривогу, яка лунає вкотре...
знову...
І пам'ятати дні, коли усі щасливими були,
І не боялись спати солодко і прокидатися в імлі,
А в небі українському літали тільки журавлі.

***

Люблю я стрічати світанки,
Сонечко в небі вітати,
Його тепле проміння зранку
На собі відчувати.

Коли літній вітер з волоссям грає,
А пташки веселі пісеньки співають,
Тоді у мріях я літаю або із Богом розмовляю.
На мить філософом стаю і про життя міркую.

Тоді я подумки собі кажу:
“Країну цю безмежно я люблю,
Україну рідненьку в серці завжди ношу,
Щасливе майбутнє для неї я бачу
І безтурботний сміх дитячий.

Де “мопед” – електричний велосипед,
Де слів “повітряна тривога”
Не пам’ятають уже й синоптики,
Де є «телевізор», а не «тепловізор»
Як прилад військової оптики...

Часом сумно стає на мить
Настільки, що аж серце болить
За мою Україну, за неньку єдину.
Та знаю я точно: все буде чудово,
І Перемога настане обов’язково!

МАРГАРИТА ВАКАЛ,
здобувачка освіти 10 класу
Українського гуманітарного ліцею
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

СУМНОГО КРИШТАЛЮ

В твоєму образі сумного кришталю
Я бачу моря хвилі недосяжні,
Одним лиш поглядом печаль твою зніму,
Усю твою утому неосяжну.
В очах твоїх прекрасних, мов янтар,
В очах твоїх, для мене кращих неба,
Я бачу недосяжність сизих хмар,
Ласкавий смуток молодого Феба...
І ти, мов статуя антична у Атенах,
Біліш від мармуру, закута в ніжний шовк,
Мов лірики герой в старих поемах...
В очах твоїх безмежний сум замовк.
Вдивляючись в лице твоє прекрасне,
Я відберу усі твої жалі,
І заберу у вимір неосяжний
Як «Сталість пам'яті» далекого Далі.

КОСІВСЬКИМ ПОЛОНІНАМ

Поведи мене в гори, де ми будемо двоє,
Де смереки високі нас обіймуть з тобою.

Де чебрець і ромашки, де так пахне росою,
Де так ніжно, мов в казці, вітер грає з сосною.

Поведи в полонини, де прекрасні світанки,
Де отари овечі випасають горянки.

Де трава в сухоцвітах, звідки видно за обрій,
Де спокійно у серці, в тілі тепло і добре.

Приведи і спинися, уклонись полонині,
Що привітно стрічає подорожніх при днині.

Відшукай сизі квіти, поцілуй на прощання,
І далеко за гори поведи на світанні...

ЗОРЕПАД

Мов сонця промінь в темряві глибокій,
Неначе янгол між церков святих,
Ти линеш в неосяжний тихий спокій,
У світ дерев незмовчано сумних.

Твоє лице від сонця мені краще,
Волосся хвилями, неначе водоспад,
І усмішка твоя за все найкраща,
Дивлюсь у очі – наче в зорепад.

І я тебе, як між рядків, читаю,
І кожен рух ловлю на погляд я,
Мене ти навіть в снах не залишаєш,
Палаєш, наче вранішня зоря.

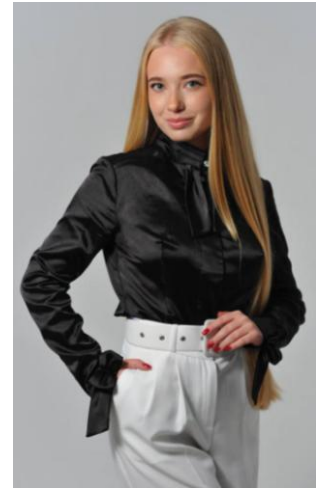
БЕЗ ПАМ'ЯТИ ЛЮБЛЮ

А все живе,
А все вже веселиться,
Уже парує сонячно рілля.
І все, що є сьогодні, – наймиліше,
І кожен квіт белькоче про життя.

А все живе,
Вирує, проростає,
Все зранене – із прірви рветься в день!
Усе погане, що не є, минає,
Все добре стане словом для пісень.

І все живе,
Сміється переливом,
Танцює поміж трав і чебрецю,
І все життя до подиву красиве,
І я цей світ без пам'яти люблю!

АНАСТАСІЯ ВАЩЕНКО,
здобувачка освіти 11–А класу
Прилуцького ліцею № 5 імені В. А. Затолокіна
Чернігівської області

ІНШИЙ СВІТ

Якби в минуле України
повернутися
Й переписати сторінки трагічної історії,
З жорстокістю віч-на-віч зіштовхнутися
Й змінити всі закони і теорії –

Втішались ми б наївними надіями,
Що зникла назавжди людська агресія,
Мільйони жертв у порох не розвіяли
Ув'язнення, концтабори й репресії.

І Леонтович би продовжував творити
Й складати українські хорові пісні...
Але не зміг до світового визнання дожити,
Бо влада відібрала його дні.

Довженко би отримав Оскар за кіно,
Якби йому не зв'язували руки,
Бойчук прославився б за власне полотно...
Та сталінський терор завдав їм муки.

А Стус Василь продовжив би писати,
Якби його не знищила радянська влада.
Надалі зміг би проти диктатури виступати,
Бо бути дисидентом в ті часи – розрада.

Усі вони – борці, які протистояли до кінця,

Пам'ять про них ввібрали фотографії.
Сьогодні творчість їхня виліковує серця.
Та ранять серце їхні біографії.

БУДИНОК «СЛОВО»

У центрі Харкова видніється будинок,
На перший погляд, просто ідеальний,
Та в мешканців з життям там поєдинок,
На жаль, кінець у більшості печальний.

Все почалось за сталінським наказом
Для розв'язку культурної проблеми.
Він об'єднав усю еліту українську разом,
Аби вони писали для радянської системи.

Митці – лише учасники експерименту,
Комуністичне пекло – це реалії життя.
Суворий нагляд влади кожного моменту,
Лише у творчості вони знаходять укриття.

Микола Хвильовий не витримав напруги,
На знак протесту – покінчив з життям.
На пам'ять залишились всі його заслуги,
Слова пророчі стали справжнім відкриттям.

А Курбас, Підмогильний і Куліш – митці,
Які утвердили нові світогляди та ідеали.
Верхівка їх тримала міцно у своїй руці,
У Сандармоху їх життя безжально вкрали.

Будинок «Слово» – клітка з позолотою,
У ній були поети українського походження.
Це – місце болю із фальшивою свободою,
В історії епоха ця – «Розстріляне Відродження».

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОРОК

Гримлять гармати, стогне грім,
Та ми тримаємось, утім,
Бо між окопами в полях
Шевченко з нами – у боях.

Він возгласав колись слова пророчі:
«Борітеся!» – це підіймало дух охоче.
І наші воїни, узявши їх в серця,
Ідуть вперед сміливо, до кінця.

Його рядки – немов вогонь, що не згаса.
У них – звитяга, дух, сміливість і краса.
Його слова – то наш залізний щит,
Вони міцні й незламні, мов граніт.

Де дим і порох на землі,
Де кров пролита по ріллі,
Там «Заповіт» лунає знов –
Пульсує в жилах, б'ється кров.

«Кайдани рвіте!» – кличе нас
У цей буремний грізний час.
І йдуть у бій вони, захисники.
В душі слова пророка – на віки.

Стоїть Шевченко поміж них,
Оберігає від гармат чужих.
Його слова, гостріші від меча,
Освітлюють їм шлях, немов свіча.

І поки слово це в серцях живе,
Ніяка куля вража не бере.
Ми не відступим з ними, не впадем –
Свою свободу збережем!

***

Море хвилюється – раз,
Шепіт приносить до нас.
В хвилях ховає секрети,
Де є падіння і злети.

Море хвилюється – два,
Грає промінням вода.
Б'ється об берег, співає,
Тихо легенди складає.

Море хвилюється – три,
Сяйво лягло на вітри,
Сонце на обрії тане,
Тиша у хвилях настане.

Море хвилюється знов,
Хвиля несе любов.
В ньому душа і життя,
Море – це вічність буття.

СОФІЯ ВЕРТОЛА,
здобувачка освіти 11 класу
Талалаївського ліцею
Талалаївської сільської ради
Ніжинського району
Чернігівської області

***

Крізь відстань тягнеться печаль,
І біль розлуки ранить душу.
Хоч я далеко, але знай:
Без тебе бути я не зможу.
Одного дня я все ж приїду,
Зітру всі кілометри й час.
Тебе в обіймах своїх стріну –
І світ заграє знов для нас.
Я зберегла, і ти зберіг,
Що між рядками серце склало,
І більше жодна із доріг
Нас не розкине, як бувало.

***

Серед всіх сузір'їв знайду твій силует,
Ти сяєш яскравіше за мільйон планет.
Вказівником надії крізь ночі ти гориш,
Мій всесвіт починається там, де ти стоїш.
І кожна зірка в небі зізнається мені,
Що ти – моє натхнення в земній самотині...

***

Я закохана в літо,
У село, де поля у квітах,
В теплий вечір, у гру гітари...
Моє кожне кохання – чари.
Ніч, що зоряним небом палає,
І світанки, що пахнуть полями,
Дні свободи і сонця, політ палкий,
Танці під місяцем, ритм гучний...
Юність – горить, у серці палає,
Ярий вогонь
Ні на мить не згасає.

СОФІЯ ВОЙТЕНКО,
здобувачка освіти ІІ класу іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

ДЕ ВІЛЬНА УКРАЇНА

У бурі темній, в час неволі,
Шістдесятники ішли до волі.
В серцях вогонь, у слові – сила,
Мріяли: Україна буде вільна.
Дзюба й Світличний, Стус, Костенко –
Несли свободу крізь холодне пекло.
Слова, мов криця, били кайдани,
Розбивали страх і всі омани.
У кожному вірші – пісня і доля,
Клич про любов до рідного поля.
Серед заборон і гірких ночей
Їхній дух – смолоскип для людей.
Дух цей живий, бо на всі віки
В наших серцях – шістдесятники!
Кожен їхній рядок – це крок до мети,
Де вільна Україна й чисті світи.

ТАЇСІЯ ГРЕБІНЕВИЧ,
здобувачка освіти 10 класу
Сергіївської загальноосвітньої школи
I–III ступенів
Яблунівської сільської ради
Прилуцького району Чернігівської області

***

Щасливі дні, коли ми вдома разом,
Під спільним дахом наш лунає сміх.
І я молюсь під образом щоразу:
Пробач же, Боже, нам великий гріх.
Я чую біль в ураженому серці
Так, як ніколи, глибоко на дні...
Ще вчора було те, що щастям зветься,
А вже сьогодні – лиш тривожні дні.
Сирена виє... Постріл чути.
І на вокзалі натовпи людей.
Збирають все під руку: документи, діти.
І їдуть в невідомий край земель.
Над усіма висить війни потвора,
Сумує кожен, ніби і не жив...
Чужі краї і невідома доля.
Усе чуже, і ти там теж чужий.
Із часом звиклось. Але ностальгія –
Тут все не те: і вітер, і гаї.
Тут дуже тепло, а душі не гріє,
Бо тільки вдома ми самі свої.
Удома в нас і листя зеленіше,
І сонце світить ближче до землі.
Усе своє нам звичне і миліше
І хліб смачніший на столі.
Я теж була на чужині –
Не любо там було мені.
Хоч світ для мене був відкритий,
Я прагну в вільній Україні жити.

ДО ШЕВЧЕНКА

Автобус. Прилуки. Київ і Канів.
Чернеча гора виступає з туманів.
І ось я на місці. Могилу знайшла.
Щось стиха шептали хвилі Дніпра.
Привіт? Добрий вечір? А може, – вітаю?
Як привітатись з тобою – не знаю.
Хвилююся, вибач, душа у тривозі,
Та вогник надії все ще в дорозі.
Ти був у неволі, а душу мав вільну,
Писав, малював, працював, був «мобільний».
А я, ніби вільна, та все ж у неволі,
Згубилась в сучасному інфополі.
З тобою ми схожі – я теж із села,
Із Сергіївки я аж сюди забрела.
Хотіла з тобою поговорити,
Бо далі не знаю, як в світі цім жити.
«У всякого своя доля», та разом ми – сила.
Тому всякий в світі знає, де твоя могила.
Колись тебе до в'язниці Росія заслала,
Та любов до України тебе врятувала.
Я ще трохи тут побуду, щоб ти дав пораду,
Як у світі відшукати українську правду.
Нехай стогне Дніпр широкий, смутно вітер віє
Й твій вогненний «Заповіт» по світу розсіє!

УКРАЇНА

Ти – як пісня, що в серці лунає.
Ти – степів золотая краса.
Ти – держава, в якій я зростаю,
Ти – вогонь, що в душі не згаса.
Твоя віра як мури міцні.
Не зламає нас вітер неволі,
Ми сміємося в очі війні:
Твої люди сильніші за долю,

Перемогу ми пишемо кров'ю
Із найбільшою в світі любов'ю.

ЗЛАТА ДОМАШЕНКО,
здобувачка освіти 8–А класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ОСІНЬ...

У місто тихо завітала осінь,
Все пожовтіло і завмерло навкруги.
Лише тихенько б'є у шибку дощик,
Щебечуть ті, що залишилися, птахи.
Осінь укрила листям тротуари
І пролила на все огром води.
Ось так вона у гості завітала
І принесла з собою перші холоди.
Цей запах осені настільки справжній,
Що він приходить тільки в однині,
Чомусь цим самим знову нагадавши
Уже давно забуті літні дні.

БАТУРИН

Батурин – це слава, і велич, і міць,
Живе він крізь війни, крізь силу століть.
Історію нашу це місто хранить,
Бо сотню віків на сторожі стоїть.

Живе воно й нині, в буремний наш час,
Хоча й помирало уже сотні раз.
Та вистоїм знову, піднімемось, браття,
Бо в силі і єдності наше завзяття!

*АНГЕЛІНА ДОЦЕНКО,
здобувачка освіти 7 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

ЗАПОВІТНЕ БАЖАННЯ

На вулиці ставало все прохолодніше, інколи моросив дощик, він був теплим, нагадував літній, але в той же час все навколо пахло осінню. Злітало з дерев листячко, котре вже давненько хтось розмалював у жовто-червоні кольори. Природа й усі навколо готувалися до зими. Лісові мешканці робили запас на зиму, бо знали, що вона – неминуча. Звірі давно змирилися з тим, що декілька місяців будуть змушені сидіти у своїх домівках, не ходитимуть у гості, не спілкуватимуться... Але найбільше цієї осені сумував Їжачок. Він знав, що цілу зиму спатиме, і хоча він дуже любив поспати, але то ж вночі і не так довго.

– Ой, не хочеться мені зими, – ніби сам до себе сказав Їжачок. – Старію. Чи прокинусь навесні? Невідомо. А як же хочеться!

І тут раптом відчув холод на своєму носику, приглядився: а то впала перша сніжинка. Їжачок заплакав. Так не хотілося йому прощатися з галявинкою, Сонечком, друзями... Та діватись нікуди. Зібрав усю силу в кулак, вдихнув на повні груди свіже лісове повітря, попрямував додому.

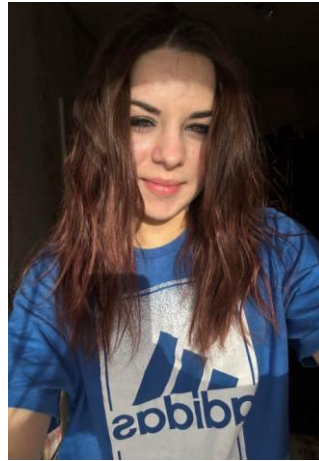
У грубці потроху жеврів вогонь. Їжачок переобідав, підбив свою м'якеньку подушку, позіхнув... і заснув. Йому снився сон. Він ніби ще дитина, бавиться зі своїми братами на галявині, поряд – батьки, на небі сяє Сонечко...

І так йому стало добре, так приємно на душі... А потім він мандрував лісовими стежками, дорослішав, відвідував лісову школу, одружився, народив із коханою дітей. Тепер вони всі створили свої родини й живуть у сусідньому лісі, дружина стала хмаринкою, а він лишився сам...

Довго кружляв сонними нетрями Їжачок. Так і зима пролетіла. Прокинувся.

– Не очікував я, любе Сонечко, що ще раз тебе побачу, огорни мене своїм теплим проміннячком, – вимовив ласкаво Їжачок. Принюхався до аромату весни, усміхнувся білій хмаринці, порадив, що ще один рік попереду. Зиму ж пережив, значить, буду жити, а це таке неймовірне щастя!

***ЮЛІЯ ЄСИПЕНКО,**
здобувачка освіти 11 класу
Талалаївського ліцею
Талалаївської сільської ради
Чернігівської області*

* * *

Осінній ранок в вікна зазирає,
І в цей холодний день
Мій кращий друг – туман.
Він лагідно від всього світу заховає,
Яка б у тебе не була біда.
Він зрозуміє, не осудить,
Гаряче серце він остудить.

Пізніше сизий друг зникає,
І відчуття – наче його ніколи й не було:
В своїх обіймах більше не тримає,
Не заховає душу від тривоги,
Які, неначе кулями, у мозку осідають
Безжально в той саме момент,
Коли ти ще нічого не чекаєш,
Саме тоді, коли усе розбито вщент.

Щоправда, десь під вечір прийде знову,
І ляжу я тихенько на його плече,
Забувши всі образи і утому,
Я розповім йому усе-превсе.
Бо він мене ніколи не осудить, я точно знаю,
А місяць з-поза хмар
На нас так несміливо поглядає,
Осілля ніч... Найкращий друг – туман...

* * *

Темрява... Ніч... Вона багато знає,
Лиш хто не закоханий – спати лягає.
Ходить хтось заручений, на зорі заглядає,
Хтось – плаче в подушку, бо Його немає.

А життя минає й молодість бурхлива,
Чекаєш, чекаєш –
Не стається дива.
Оглянись назад ти –
Пізно щось міняти,
Треба було жити –
Не чудес чекати.

А час іде. Нема йому кінця,
Чиясь вже свічка догорає,
Збігає час – життя твоє.
Навколо озирнись:
Нема нічого й нікого немає...

МАРІЯ ЗАДОРЖНА,
здобувачка освіти 10 класу
Козелецького ліцею № 1
Козелецької селищної ради
Чернігівської області

Якось ідучи осінньою парковою доріжкою до бібліотеки, я зловила себе на думці, що, можливо, саме зараз ступаю в слід 15-річного юнака, який супроводжував молодого пана Енгельгардта в далеку Литву в складі прислуги. Той Білоруський тракт, яким колись проїжджав Т. Г. Шевченко восени 1829 року, пролягав саме через моє містечко Козелець. Юний Шевченко «супроводжував пана, не вмостившись на підводі, а пішки, привертаючи увагу тим, що був майже босий, незважаючи на осінь. На одному чоботі підощва відпоролась і була прив'язана мотузкою. Увесь довгий шлях хлопець рятував свою босу ногу тим, що переодягав цілий чобіт з однієї ноги на другу». Чи так було насправді, чи то чиясь вигадка. Невідомо. А проте, хто знає, може й на козелецьку землю ступав Тарас малими босими ногами... Мимоволі ковзаю поглядом на свої осінні черевики. Навіть страшно уявити, як о такій порі можна подорожувати напівбосим, нехай навіть і по второваній колісьми дорозі. Ще не раз і не два шляхи Тарасові пролягали саме через Козелець, і хоч було це переважно проїздом, проте ми, козельчани, горді тим, що в історії нашого селища є славна сторінка, пов'язана із життям Кобзаря. Мене переповнює неприховане почуття задоволення, і я поспішаю до бібліотеки, щоби знайти відповідь на ще одне запитання.

***

Зручно вмостившись у старенькому кріслі, укрившись вовняною ковдрою, розгортаю книгу, що сьогодні взяла в бібліотеці, – «Тарас Шевченко. Повісті». Давно хотіла пересвідчитися, чи то й справді Шевченко писав у своїй повісті про наш Козелець та про собор Різдва Богородиці? Нарешті знаходжу: «Город Козелец, – читаю в Шевченковій «Княгині», – не отличается своей физиономией от прочих собратий, поветовых малороссийских городов. В истории нашей он тоже не играет особенной роли... Словом, городок ничем не

примечательный; но проезжий, если он только не спит во время перемены лошадей или не закусывает у пана Тихоновича, то непременно полюбуется величественным храмом грандиозной растреллиевской архитектуры, воздвигнутым Наталией Розумихою, родоначальницей дома графов Розумовских». І далі: «В городе Козельце, в величественном храме читаешь на мраморной доске: «Сей храм спорудила графиня Наталия Розумовская в 1742 году».

Отже, не викликає сумніву, що Тарас Григорович був у Козельці, затримувався в ньому для огляду пам'яток архітектури та історії, але як у розповіді про місто, так і про час спорудження собору автор допустився неточності щодо дати спорудження храму. Як відомо, собор Різдва Богородиці було збудовано 1763 року, а не в 1742, як пише Шевченко. Цю неточність можна пояснити фактом, що Шевченко працював над «Княгинією» на засланні, тому, скоріш за все, не мав при собі ніяких нотаток і писав, керуючись переважно спогадами, спирався лише на пам'ять, а зіставити історичні факти не мав змоги. Та й хіба це так важливо? Адже твір художній, і автор має право на власне тлумачення подій і явищ. Головне, що я знайшла в «Княгині», – це те, що мене цікавило: наше містечко відображено у творчості Великого Кобзаря.

***

А й справді, чи мав Тарас Григорович друзів із-поміж козельчан чи принаймні знайомих? Адже відомо, що поет неодноразово зупинявся переночувати й відпочити в когось... Щоб знайти відповідь на це запитання, мені знадобилось чимало часу, переглядаючи старі архівні газети.

Виявляється, найщирішим другом-козельчанином Т. Шевченка був Платон Тимофійович Борисполець, з яким поет познайомився в 1838 році в Петербурзі під час навчання в Академії мистецтв. Платон Борисполець, як і Тарас Шевченко, був вільним учнем Академії мистецтв і також навчався в класі Карла Брюллова. У них було багато чого спільного. Платон, як і Тарас, мріяв отримати золоту медаль, щоб одержати за рахунок Академії відрядження за кордон для вдосконалення малярського хисту. Одна з робіт П. Бориспольця завоювала золоту медаль, але статут Академії визначив вік кандидатів, а Борисполець був старшим належних років. Замість поїздки за кордон йому запропонували звання академіка, від якого той відмовився. Поїздки за кордон художник вирішив здійснити за власний рахунок. Одержати велику золоту медаль і відрядження за кордон, як відомо, прагнув і Т. Шевченко, але його картина «Циганка-ворожка» була відзначена лише малою срібною медаллю. Можна припустити, що

Т. Шевченко мав надію виїхати за кордон разом із Бориспольцем. Проте їхні життєві дороги розійшлися в 1843 році: П. Борисполець нарешті зібрав певну суму грошей і виїхав за кордон, а Шевченко поїхав в Україну...

Якби-то в Шевченка на той час були гроші... Якби.. Він би точно тоді поїхав із Бориспольцем на навчання в Італію та Францію. А так Борисполець 12 років жив за кордоном, став відомим художником, а Шевченко – 10 років відбув на засланні. Якби-то... Якби.. Долю, кажуть, і конем не об'їдеш.

***

Окрім Бориспольця, Т. Шевченко був знайомий ще й з Олександром Момбеллі, який, як переповідають, жив десь недалеко від парку. Той самий Момбеллі, у якого напередодні арешту, 4 квітня 1847 року, заночував поет. Шевченко ніби відчував небезпеку, тому й не поспішав до Києва, а загостив у батька свого доброго знайомого Миколи Олександровича Момбеллі, з яким познайомився в Петербурзі в Євгена Гребінки. Миколи Олександровича того дня Шевченко в Козельці, звісно, не застав. Проте життя звело їх на засланні, де вони служили в Окремому Оренбурзькому корпусі в той самий період. (Миколу Момбеллі за зв'язок із петрашевцями 1849 р. було засуджено на 15 років каторги). Можливо, Шевченко й Момбеллі зустрічалися в період заслання, знали про долю один одного. Можливо... Можливо...

***

Не менш важливу роль у житті Т. Шевченка відіграв ще один виходець із Козелеччини – Петро Андрійович Катеринич - поміщик із Марківців, який брав участь у викупі Тараса Шевченка з кріпацтва. (Неймовірна щедрість і благородство! Укласти гроші в людину, яку навіть не знаєш. Цікаво, яку суму? Мабуть, немаленьку.... Запозичити б нам того благородства, що сто років тому було мало не звичайним явищем). Знайомство Шевченка з Катериничами відбулося на початку 1846 року, коли Тарас Григорович завітав у село Марківці Козелецького повіту (нині Бобровицький район), щоб подякувати господареві маєтку за участь у викупі з кріпацтва незнайомого художника з України. Шевченко щедро віддячив Катериничам за гостинність: виконав 8 портретів членів їхньої сім'ї. Чотири з них експонуються в Національному музеї Тараса Шевченка. Доля трьох інших портретів і те, хто на них зображений, залишається таємницею. Може, ще й досі ті три невідомі картини зберігаються в когось із козельчан? Знати б, де й у кого....

***

Виявляється, що серед козельчан у Шевченка не було випадкових знайомих. Усі вони відіграли неабияку роль у житті поета. Навіть під час арешту на переправі через Дніпро 5 квітня 1847 р. гусар-ротмістр Захарій Костянтинович Солонина, який намагався підкупити жандармів, щоб ті не доставали з води в'язки віршів Шевченка, був родом із Козелеччини. Він пропонував чималеньку суму, проте жандарми не погодилися, очевидно, тільки тому, що при обшуку арештованого були свідки, котрі могли б донести начальству про їхні дії. А якби жандарми взяли гроші й не зловили в'язки заборонених віршів, то й поплив би Шевченків «Сон» Дніпровими водами. Можливо, і вирок був би не таким суворим. Можливо... Можливо...

***

Знову йду знайомою парковою доріжкою. Осінній вітерець шарпає моє пальтечко, вихром здіймає опале листя. Я зіщулююсь і відвертаюсь. Мій погляд привертає увагу невеличка капличка як згадка про те, що «цим шляхом у травні 1861 року жителі нашого краю в глибокій скорботі проводжали до місця останнього спочину славетного сина українського народу, Великого Кобзаря – Тараса Григоровича Шевченка!» Так, саме тут 5 травня 1861 року відбулося прощання козельчан із Т. Г. Шевченком під час перепоховання безсмертного сина народу.

Помер Шевченко, як відомо, у Петербурзі 10 березня та похований був на Смоленському кладовищі. Друзі поета звернулися до влади з проханням дати дозвіл на перевезення праху Кобзаря в Україну, до Канева, на Чернечу гору, де місцевість якнайкраще відповідала словам заповіту. П'ятого травня жалобна процесія прибула до Козельця. ... Підходжу ближче до каплички, торкаюся холодного граніту – і оживають переді мною далекі спогади очевидців...

Попереду жалобної процесії йшло кілька козелецьких священників. За ними – дроги з домовиною, накритою червоною китайкою. Дроги тягнуло троє коней. Жалобна процесія рухалася через Козелець трактом на Київ, який проходив тоді вулицею, названою нині на честь поета.

Миколаївська церква в Козельці стояла над шляхом. Біля неї, як указують деякі архівні джерела, і відбулася панахида, на яку зійшлися сотні козельчан.

Зустрічав домовину поета Семен Глуздовський – заможний парафіянин Миколаївської церкви. Саме він запропонував керівникам жалобної процесії не їхати на ніч до Броварів, а заночувати перед дорогою. Керівники процесії погодилися. А на ранок жалобна процесія

спорядилася в дорогу. Попереду чекали Бровари, чекав Київ. А вже з Києва – пароплавом до Канева на Чернечу гору, де мріяв бути похованим Великий Кобзар.

***

Іду шляхами Тараса ... Вітер дужчає й пронизує мене своїми холодними пальцями. Я поспішливо завертаю у вуличку, що в'ється вздовж парку. Неймовірно. Невже це збіг обставин? Саме десь тут знаходилася садиба Момбеллі, де ночував Шевченко, а трохи далі, якраз навпроти собору, була «Чайна» Тихоновича, де поет чекав на зміну коней, а он, за парком, видніється Миколаївська церква, де правили панахиду по Кобзарю. Куди не глянь, усе нагадує про Шевченка. І я не перестаю про нього думати. Та й не хочеться мені думати про щось інше, адже я йду дорогою, де ступала нога Великого Кобзаря.

***

Іду шляхами я Тараса і думи думаю свої... Думаю, як добре, що я народилася україркою, і пишаюся цим. Це усвідомлення в мене з 2014 року, адже відтоді й донині мій татко виборює долю нашій Україні, як і заповідав нам Великий Кобзар. І я не перестаю думати про Незалежність України-неньки, за яку бореться й мій татко. І ми обов'язково її здобудемо, щоб уже ніколи не втрачати.

ЄЛИЗАВЕТА ІВАНЮК,
здобувачка освіти 7 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

ВДОМА

Рідному татові присвячую...

Він приїхав ненадовго. На декілька днів відпустили. Куди їхати? Звісно ж, до рідного дому, до батьків. Вони щоночі моляться, чекають, сподіваються. Тато зустрів без слів, лише очі... Як два переповнені океани, з яких зараз має хлипнути водиця. Мати обіймала, голосила, вицілювала, потім цілу годину годувала смаколиками, які напекла, насмажила...

Сергій обійшов хату, потім – двір. Кожна деталь була пов'язана з дитинством, юністю. На вулиці стояла будка Бровка, який відважно катав малого Сергія на санчатах... Ось полушилися дверцята в льох, які фарбував із другом Сашком... А далі – город: запаханий уже, охайний... Мама любить, щоб усюди лад був, порядок.

І раптом у небі прогрімало. Сергій здригнувся. Поранення, контузія, переживання... Усе накладає свої відбитки. Але то лише надходить гроза. Небо стало сірим, хмаркуватим, ніби сивий дід нахмурич брови й чомусь гнівається. Через хвилину полив дощ – рясний, теплий, благодатний... І так Сергієві тепло й затишно стало на душі... Забулися на хвилику тривоги, ніби змивав дощ з обвугленої душі неспокій, втому... Пригадалося, як у дитинстві бігав по калюжах, міряв глибину, радів... Тоді здавалося, що таким безтурботним буде все життя.

Раптом з хати вибіг батько:

– Сину, ну ти що? Не бачиш? Дощ ллє як із відра, а ти стоїш, змокрів увесь!

– Тату, не хвилюйся, змиває дощ із рідної землі всю тугу, переживання, змиває з моєї душі заіржавілий біль втрат... Не хвилюйся, не застуджуся! Мої випробування ще попереду.

Задивився на безкрайне небо, напився від нього життєдайного нектару... Попереду тяжка дорога – дорога до Перемоги!

ОЛЕСЯ КАЛАЙДА,
здобувачка освіти 10 класу іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

ЧЕРВОНИЙ СПІВ

У твоїй голові я чую червоний спів,
Пронизує він думки й серце до кісток.
Не чую своїх слів, не бачу вогняного змигу,
Лише голос твій – немов крик.

Ти наче птах, що розриває тишу,
Каже: «Жити, жити й жити».
В світі цьому я забуваю себе,
Ти – вітер, що мчить без зупину й межі.

Твій голос лунає, і я не можу втекти,
Він у кожному диханні, в кожному кроці.
Як тінь, що пливе за мною,
І я йду по червоному шляху.

Але що, коли цей спів зникне,
Коли ти відійдеш у темряву ночі?
Чи буду я все ще чути твій спів?
Чи знайду я себе серед цього червоного світла?

Що, коли червоний спів замовкне раптово?
Чи знайду шлях без твого співу, без тебе,
Чи зможу я знову бути собою?

БОРИСЬ!

Всі мені кажуть: не лізь, не чіпай,
Але я чую голос всередині душі.
Він каже мені творити, робити,
Слухати себе, йти через всі буревії.
Йти через труднощі й вагання,
Тримати в руках свою мрію, як світло у темряві.
Не бійся впасти, бо з кожним провалом
Ти зростаєш, стаєш сильнішою.
Я вдихнула запах чистого повітря,
Запах нових можливостей.
Але від глибокого вдиху
В мені щось зламалося, з'явилася тріщина,
В мені зламали надію, той внутрішній голос.
Я впала на дно, з якого не вибратись,
Але в глибині, там, де темно, я почула її шепіт:
«Борися, борись до останнього».
Я піднялась, не зважала на біль.
З кожним кроком я ставала сильнішою,
Бо чула її шепіт, що весь час за мною ішов.

ОЧІ, ЩО БАЧИЛИ ВІЙНУ

Я встала зранку, о п'ятій, побачила матір,
Що зі сльозами збирає речі, а на фоні
Звучить слово "війна".
Я думала, що це сон, думала: не прокинулась,
Але серце відчуло щось невідоме.

Вже потім побачила брата,
Як він тихо збирав свій рюкзак.
В одну мить він почав прощатися,
Мати сльозами благала не йти.
Я мовчки обіймала його,
Я не могла промовити й слова.

Він тільки сказав: «Так буде краще».
Коли він пішов, я відчула, як світ обірвався.
Мати сиділа у тиші мовчки,
Немов утратила частину себе.
А я дивилася на порожні двері, на місце,
Де щойно він був.

Перше, що він писав щодня: «Мам, я живий».
Щодня я чула сирени,
Від кожного гримотіння ставало лячно.
Мати не могла спати спокійно,
А я щоночі прокидалась від кожного звуку.

Враз він перестав писати, і серце моє розірвалося.
Мати мовчала, її очі були порожні,
А в словах – нескінченна тиша.
Ці дні були найважчими.
Минали дні, тижні, місяці,
Поки ми не побачили його –

Мого брата, який повернувся з полону.
Обійнявши нас, він сказав: «Я тут, я повернувся».
Його очі, хоч і живі, приховували стільки
страждань,
Що навіть наші тихі слова не могли загоїти
Того, що він пережив.
Я плакала безперестанку, поки душа не зраділа,
Що бачу його, що він поруч.

АННА КАСІРЕНКО,
здобувачка освіти 8–І класу
ліцею № 29 Оболонського району м. Києва
імені Петра Калнишевського

ВОГОНЬ НАД УКРАЇНОЮ

Гримить над містом знову грізний грім,
І небо плаче вогняним дощем.
Дитячий крик змішався із вогнем,
А дім стає холодним попелом,
і дим...

Вночі ракети рвуть весняний сад,
Де ще учора дзвінко сміх лунав.
Та ворог смерть безжально сіє раз у раз...
А світ мовчить, неначе він не знав.

Та попри темряву, що суне ця зима,
Крізь біль і попіл проросте весна.
Народ мій волі не віддасть ніколи,
Не схилить голови під чорні крила долі.

Бо у серцях палає світла міць,
І грім ворожий не зламає волю.
Ми переможемо!
Це наша віра й клич!

ОЛЕКСАНДРА КОВАЛЕНКО,
здобувачка освіти 11 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

ТРИВОЖНА ОСІНЬ

За вікном розмальовує свою картину пані Осінь. Виважено підбирає кольори, не квапиться, знає, що попереду ще три місяці, усе встигне. Спочатку бере золотаво-жовтий і вимальовує кожен листочок, додає блиску, потім хапається за багрянний, змішує із золотавим – й отримує бурштиновий.

Деякі листочки вдало опираються, хочуть лишатися зелено-молодими, та Осінь – жінка розумна, терпляча. Вона знає: усе одно підкоряться її законам.

Майже не чути пташиного співу. Усіх розігнала жіночка бальзаківського віку, усіх попередила, що за нею прийде Зима – злюща бабця, яка розмалює все одним кольором – улюблено-білим.

Та поки господарює Осінь. Вона прагне тиші, виваженості, спокою, хоче відчутти мелодію нестримного вітру, насолоджуватися димно-туманним ранком...

Перехожі мерзнуть, але милуються нею, прислухаються до її кроків, до голосу... Що ж хоче повідати їм золотокоса красуня?!

Та враз тишу порушує виття. Тривога! Людина ніби повертається з кольорової казки дитинства в реальність, якою ми живемо щодня... Такі моменти ставлять нашу свідомість на «стоп-кран». За хвилину ти розставляєш пріоритети, думаєш про надважливе. Навіть Осінь завмирає, вичікує...

Та час минає й незабаром чути «відбій». Осінь продовжує творити картину своїм умілим пензлем.

У такі моменти особливо відчуваєш важливість життя й намагаєшся відкинути погані думки й насолоджуватись... І цього в нас ніхто не зможе відібрати...

ВИРІШАЛЬНИЙ БІЙ

– Чебрецем пахне, чебрецем, – кризь сон прошепотів сержант. Йому снилось дитинство: босоноге, безтурботне, овіяне почуттям ніжності й тепла, любові та розуміння... Пригадалося, як ганяв із хлопцями м'яча, рвав у сусідському саду вишні, через це сусід Михайло частенько бігав за хлопцями з нагайкою... Згадалися руки матері – висохлі, загрубілі, але такі ніжно-трепетні, люблячі...

Кризь сон хлопчина усміхнувся. Лише уві сні мав таку можливість: реальне життя не передбачало усмішок. Друг Микола сидів поруч. Йому не спалося, та й на душі було тривожно.

– Хай хоч товариш виспитьяся, завтра буде тяжкий день, вирішальний.

Микола тяжко видихнув і ніби сам до себе додав: «Тримайся! Хто ж, крім нас... Така вже доля нам випала...»

Він міцно стиснув великий кулак, яким до війни міг і цвях забити, і хлопців-розбишак налякати. Задумався. Рука повільно потяглася за комір. Хлопчика дістав світлину й трепетно вдивлявся в очі дітей та дружини.

– Маю триматися, заради вас маю... Якби Бог дав ще зустрітись...

У серці защеміло, скупа сльоза скотилася на однострій, та Микола одразу опанував себе. З вулиці війнуло крижаним холодом. За хвилику почулись вибухи.

Хлопець міцно стиснув світлину й заспівав:

– А ми ще, а ми ще повоюємо... Прокидайся, друже, наш вихід...

НЕСКОРЕНІ

Пам'яті Дмитра Коцюбайла

На вулиці було тихо, і, незважаючи на метушню в наметі, можна було спокійно почути кумкання жаб, але саме ця тиша насторожувала, бентежила, лякала. Хлопці готувалися до чергування. Вони, перед тим як заступити в наряд, намагалися зробити важливі справи: зателефонувати рідним, обговорити з друзями тактику...

– Ну що, знову разом? – сказав один із молодих хлопців.

– Та куди ж я без тебе, – відповів другий. – Разом до кінця.

– Не до кінця, а до Перемоги.

– Ой, та я це й мав на увазі.

– Час уже, – повідомив сержант.

Хлопці презирнулися й рушили. У такі моменти не завжди хочеться багато говорити, погляди говорять більше, ніж тисячі вимовлених слів.

Вони прийняли вахту, намагались прислухатись до найменшого шелесту. Усе могло бути важливим, а тут головне – не підвести хлопців: у їхніх руках, можливо, життя багатьох.

Неймовірно хотілося спати. Втома полонила, запрошувала до сну, навіювала спогади. Кожен думав про своє: згадував рідних, безтурботне дитинство...

На війні всім страшно... без винятку, але якось потрібно впоратися із цим страхом, бо вони – Захисники, вони – Герої, міць і сталь, справжні козаки, які оберігають і захищають...

Друзі знову переглянулися, хоча в нічній тиші вони ледь бачили один одного. Кожному боліло щось своє, але боліло й спільне.

Це був останній вечір, коли вони були разом...

Вересень 2023.

Летять журавлі над Аскольдовою могилою. Здалеку видніється силует хлопця. Він тихо ставить свічечку, підпалює її.

– Ти там, друже, а я тут. Чому так?

Курличуть у небі журавлі, ніби то наші герої, які курликанням прощаються з рідною землею.

До могили схилювся хлопець.

– Ми брати навіки, пам'ятай це! – вимовив притишено.

Потроху лягали сутінки, ставало прохолодніше. Скупа дружня чоловіча сльоза скотилась на могилу побратима.

ПЕРОН

На пероні гамірно. Людно. Хтось репетує, хтось голосить, хтось потопає в обіймах рідних... Скло ділить світи навпіл: з одного боку, тихо принишкла мама й донечка, з іншого – усміхнений тато.

– Любі мої дівчатка, ну чому ви такі засмучені, усе ж добре, ми ж не назавжди прощаємось. Закінчиться війна, проженемо з рідної землі нелюдів і знову будемо разом жити-поживати й добра наживати.

– Тату, але як ми там без тебе, хоча... як ти тут без нас серед цього жахіття?! Я знаю: ти сильний, усе витримаєш, але...

Мама мовчечки витирала сльози, а вони лились, як весняний дощ після засухи.

А потім усі мовчали... Ніхто не вчить нас, що говорити в такі моменти. Що саме маєш сказати, щоб ці слова вкарбувалися в пам'яті, вкарбувалися на все життя.

Тато знов усміхнувся, та я настільки добре його знала, настільки розуміла, що читала по його очах, а не слухала солодкі речі. Він теж хвилювався, переживав, хоча й намагався нам цього не показувати. Для мене він – Герой, і навіть якщо зараз ми прощаємось навіки, він назавжди в моєму серці лишиться найвідважнішим, найдобрішим і найріднішим у світі.

Оголосили відправлення. Тато приклав долоньку до вікна, ми з мамою відповіли тим самим. Здається, що таткове тепло проходило через це байдуже скло й гріло нас ізсередини.

Потяг рушив. Тато стояв, як скеля. Він із любов'ю дивився на нас. Знаю: йому важко було стримуватись, але він тримався. Заради нас. І саме це він щодня робить на фронті: тримається заради нас, заради мирного неба, яке має обов'язково бути на нашій землі.

ТРИВОЖНА ВАЛІЗА ДУШІ

Сьогодні надзвичайно тяжкий день. Він тягнеться довго й повільно, ніби равлик хоче перелізти дорогу й ніяк не може досягнути мети. Можливо, це й на краще, бо попереду невідомість.

Мама попросила спакувати в наплічник найнеобхідніше. Я чула, як вона декілька разів телефонувала татові, перепитувала про те, чи варто все ж їхати. Та татко був непохитним: виходу нема, так треба... Мабуть, кожна одежина мами була зволожена сльозами. Матуся плакала мовчки, без схлипувань та ридань, слізоньки капали на її нові сукні, які вона довго не наважувалась покласти до сумки. Ніби сама до себе говорила:

– Ну навіщо мені їх брати, де вони мені знадобляться?

На кухні притихла Дуся. Це наша кішка. Вона сиділа тихо, хоча такий стан був для неї зовсім не властивий. Можливо, вона відчувала, що завтра її життя зміниться й вона нас більше ніколи не побачить.

На вулиці почало мрячити, завивав вітер. Здавалося, що й сама природа давно не в гуморі. Я перевірила наплічник. Документи поклала, їжу візьме матуся... А що ще вельми необхідне буде мені? Що можна взяти із собою, якщо їдеш із рідного дому назавжди?! Здається, що тобі стає рідним і потрібним усе: стіни, що допомагала фарбувати батькам, наліпки, які завжди перед Різдвом клеїла на вікна, дверцята, на яких татко робив зарубки на мій щорічний день народження й повторював: «Ой, як ти підросла, моя красунечко!»...

Усе це стало таким дорогим саме зараз, бо людина часто починає цінувати те, що може втратити.

Коли нарешті вляглася в ліжку, сон довго не хотів обіймати мене. Я блукала непролазним лабіринтом думок: чи повернусь сюди знову, чи побачу колись татка, чи будуть піклуватися належно про нашу кішечку сусіди, чи вціліє наш дім...

Роїлись, роїлись думки. Це була остання ніч, яку я провела в рідному будинку – місці, де пролетіло щасливе дитинство, де все дихало трепетними спогадами, де я вперше почала говорити, де ми щороку ставили святкову ялиночку... і раділи, і були щасливі...

І я дала волю сльозам – щирим, дитячим, відвертим...

Лише під ранок я заснула... і мріяла уві сні, щоб мама забула про наш від'їзд, щоб усе було як раніше...

У мене є декілька годин, щоб поспати, помріяти, понадіятись...

І я вірю, що ранок принесе зміни. І доки живе в нас надія, ми – непереможні!

ЛИСТ РІДНИМ

Не спалося. Як завжди. Тривога – на душі, думки – у голові, біль – у нозі. Усе як завжди. Та маєш знаходити сили й писати рідним. Вони чекають. Вони моляться.

Тихо вийшов із бліндажа, увімкнув ліхтарик, дістав листочок із ручкою та почав писати:

Рідні! У мене все добре.

Зараз я перебуваю в безпечному місці, навіть висипатися почав, тривога пішла. Годують нас нормально! Як ви? Тримаєтесь? Бережіть себе й не хвилюйтесь за мене. Кажу ж, що я в безпечному місці. Трохи прохолодно в наметі, але то не страшно, з дитинства спеку не любив.

Обіймаю вас, рідні, і люблю!

Ваш любий таточко, чоловік і синочок.

Сержант ніжно притулив лист до грудей, вдихнув повітря на повні груди, замислився... Майже жодного слова правди не було в листі, але що зробиш... За життя не брехав, а тут змушений, бо не хоче засмучувати тих, заради кого щодня йде відважно в бій, заради кого терпить нестерпний біль, долає страх і намагається вижити.

– Гаси ліхтарик, – почув із бліндажа. – Ти що, маленький? Не розумієш, на яку небезпеку всіх наражаєш!

– Іду, товарише капітане, іду.

Чоловік згорнув листа, поклав його у внутрішню кишеню, щоб не загубився та був ближче до серця, вимкнув ліхтарик.

Подув холодний вітер із півночі, навіваючи зажуру та невідомість. У бліндажі перед іконою тихо схилився чоловік. Благальним поглядом дивився на Матір Божу... і молився.

КОЛЬОРИ ЖИТТЯ

Чи замислювався ти над тим, з яких кольорів складається наше життя?!

Коли ти маленький, усе здається зефірно-білим, трояндово-рожевим: поряд – батьки, надійні друзі, бабусі та дідусі, які постійно тебе захищають та пригощають цукерками... Життя буває блакитно-білим чистим небом, смарагдовим відблиском води на улюбленій річці, де вчився пірнати та плавати, червоно-брунатним кольором вишень, які нарвав у сусідньому саду...

І ти дорослішаєш. Бо всі проходять цей шлях. Кольори змінюються, набирають матовості, бо життя не стоїть на місці. Ти намагаєшся фастригувати кожен день лише білими нитками, але вдається це не завжди.

Часто людина планує своє майбутнє, намагається якимось прикрасити його кольорами веселки, але... Є обставини, які вищі від нас, сильніші.

Сьогодні життя українців розмальоване, ні, забризкане сірими та чорними фарбами страху, невідомості, стресовості... Але ми боремося... Щодня, щомиті...

І прийде час: ми створимо картину щастя!

І на цій картині будуть майоріти лише кольори добра, любові, незламності та людяності...

СОФІЯ КОЛІСНИК,
здобувачка освіти 9 класу
Озерянського ЗЗСО І–ІІІ ст.
Варвинської СТГ

МЕДСЕСТРА

Прізвища, на жаль, не знаю. Їй було, здається, сімнадцять... Бачу її болісні дитячі очі (війна – не місце для жінок), пам'ятаю, спитав ім'я. Галинка.

Медсестра! Сестро! Ти не бачила того бою до кінця...

Була вже глибока осінь. Наша рота готувалася до наступу. Молоді юнаки, було їм років двадцять, забилися в куток, намагаючись сховатися від жаху. Ось над нами пролетіла ракета в супроводі голосного ревіння. Хлопці сіли щільніше, ближче один до одного. Чується тиха молитва, десь у кутку хтось тихо схлипує. Вони занадто молоді й зовсім не готові. Війна не переймається такими, вона забирає їх одразу. Заходить наш командир. Міцний за статурою чоловік, який у свої тридцять переміг не один бій.

– Виходимо на світанку.

Поряд із ним стоїть струнка блідолиця дівчина, яка своїм великими блакитними очима оглядає все довкола. Здавалося, вона от-от заплаче з переляку.

– Підеш із ними, все необхідне я зараз тобі видам, – мовив командир, повертаючись до дівчини.

– Ваша нова медсестра, – звернувся він до нас.

На її руці красувалися пов'язка з червоним хрестом. Медсестра. Я знав, що вона, як і ті молоді хлопці, боялася смерті. І не лише своєї. Почалися обстріли. Виявилось, що у ворогів теж були свої плани. Перед тим, як бій остаточно поглинув мене, я поглянув на дівчину.

– Як тебе звати?

– Галинка.

– Галинко, ти, головне, не бійся. Не дай страхові насісти на тебе, бо загинеш, а без тебе помремо й ми, – вона кивнула мені, але в очах її промайнули жах та біль.

І я пішов. Лиш іноді, крізь перебігаючі постаті бійців, бачив червоний хрест, що раз у раз схилявся над пораненими. Крізь гул ракет та вибухів чулося все частіше:

– Сестро! Медсестро!

І вона, вся така гарна й тендітна, що за один день змужніла, набралася рішучості, підбігала то до одного, то до іншого. Насувалися сутінки, і я знав, що ворог надто виснажений, тому ми наступали із ще більшою силою. Та враз усе ніби стихло... Я почув різкий голосний вибух неподалік. Вони відступали. Всі залишки їхнього війська тікали, тікали так ганебно, як ніколи раніше. Перемога наша. Мене переповнювало почуття радості. Очима я шукав Галинку, та ніде не бачив ні її довгої коси, ні червоного хреста. Приходить розуміння. Очі мої затуманені, я біжу повз безліч тіл. Ось командир. Він збирає всю роту, рахує кількість загиблих. Із ста воїнів лишилося п'ятдесят.

– П'ятдесят, п'ятдесят один. Пораненим медична допомога надана, але не всім. Потрібна медсестра.

– Де ж та дівчина? – питаємося ми.

– Вона мені життя врятувала, ледь на міну не наступив, – почувся голос одного хлопця.

– І мені допомогла.

– А мене з вирви витягла...

– Отож, шапки зняти! Я оголошую хвилину мовчання, – каже нам командир, – за дівчину, яка врятувала нас усіх. Вона загинула з вірою в нашу перемогу, але так її й не побачила.

Медсестрі Галинці (прізвище невідоме) було лише сімнадцять років... Вона не бачила того бою до кінця...

ЗОРЯНА НІЧ

Чому той смуток у душі
Лиш уночі з'являється?
І туга серця визріває
В ту темну мить,
Коли вже сни прийшли?

Чому гіркі ті сльози падають тоді,
Коли на небі зорі сяють?
І біль у душу каменем врізається,
Як час уже у сни вдивлятися дурні?

Чому так смутком пахне ніч ласкава,
Вона ж солодка тишею своєю?
Чому пропахли сумом зорі навесні?

Чому той місяць-витівник

До гіркоти та болю звик?
Хоч всі казали «ніч мудріш від ранку»,
Та не змінилося нічого на світанку,
І не позеленішала трава,
Бо знов заповнена думками голова.

***

І прокидаюсь знов посеред ночі.
І де був день? І знов сльозяться очі.
У серці – біль, і є тому причини.
На всі замки для всіх воно зачинене.

І не пущу нікого душу я зігріти,
І тіло теплими обіймами укрити,
Вже не повірю тим словам твоїм ласкавим,
Що промовляються із осміхом лукавим.

Покину роздуми про щиреє кохання,
Що нібито приходить зрання,
Покину думи я про принца молодого,
Що став мені за злодія лихого.

І не пускатиму я сліз гірких,
Щоб не побачив ясний місяць їх,
І не тужитиму вві сні,
Бо зорі в небі світяться ясні.

У ніч у цю прекрасну та ясну
Я разом з тугою отут навік засну...
Цього чекає так душа дівоча,
Що плаче тут тепер і вмерти хоче.

ВЛАДИСЛАВА КОЛОМІЄЦЬ,
*здобувачка освіти 11 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

ТИСЯЧА ДНІВ. МІЙ ШЛЯХ

«... Мною ухвалено рішення про проведення спеціальної військової операції...» – із цих слів президента Російської Федерації Володимира Путіна я зрозуміла, що почалося повномасштабне вторгнення. «Росія не зупиниться, доки не отримає всю Україну», – так казав мій тато. Я звикла до вибухів, адже мешкаю неподалік навчального центру імені князя Ярослава Мудрого, відомого як навчальний центр «Десна», але тоді вони лунали не лише там, їх було чути повсюди. Вони ніби рвали душу та вселяли страх, якого неможливо позбутися.

За перші декілька тижнів я подорослішала, як і більшість моїх однолітків, та зрозуміла, наскільки я люблю батьків, яким дорогоцінним був час, проведений у школі. Тоді уроки вже не здавалися нудними, я була готова віддати все, аби знову прокинутися 24 лютого, проте вже не від вибухів, а від слів мами, що час іти до школи. Я зрозуміла, наскільки їжа, будинок, одяг – речі, про які ми нечасто турбуємося (адже більшість із нас їх має), є цінними. Страшні історії про звірства окупантів лунали повсюди, багато з них відбувалися в містах, знайомих мені з дитинства. Особливо душа боліла за місто Чернігів. Росіяни били по лікарнях, школах та звичайних житлових будинках. Пам'ятаю історію, яку розповіла мені працівниця однієї з лікарень міста: «... Було дуже багато поранених, вони кричали від болю. Я намагалася надати допомогу одному з них, але він постійно кричав та благав, аби його вбили, настільки сильним був біль. Я вдарила його по обличчю, аби він заспокоївся. Я не пишаюся цим вчинком. Це те, як на нас впливає війна. Вона вбиває все людське зсередини...» Після цього вона звільнилася з роботи, бо не змогла оговтатися та пробачити собі цей випадок. Зараз вона виглядає веселою, такою, як я пам'ятаю її до повномасштабної війни, проте

гадаю, що ця посмішка приховує великий біль. Більший, ніж я здатна уявити.

Один зі спогадів пов'язаний із татом, який на п'ятий день повномасштабного вторгнення пішов добровольцем захищати Чернігів, проте для нього не виявилось місця, адже людей було й так достатньо. Він бачив, як повні автобуси вирушали до міста. «Люди не були наляканими, скоріше, спокійними та впевненими. Вони знали, проти кого та за що ідуть боротися. Я зустрів знайомого, він сказав мені, що все буде гаразд і що ми захистимо те, що в нас намагаються забрати». Це був останній раз, коли тато бачив його. Більшість людей не повернулася.

Ще один день, що врізався мені в пам'ять, – був мій день народження – 17 квітня 2024 року. Росія завдала низку ракетних ударів по Чернігову, внаслідок яких загинуло щонайменше 17 осіб та 78 постраждалих, серед них були й діти. Пам'ятаю, як я сиділа зі своєю сім'єю за столом і дивилася новини про обстріл міста та подумала, що для когось це може бути одним із найщасливіших днів у житті, а для іншого – найгіршим: втрата близької людини чи смерть. Того дня я зробила для себе один висновок: росіяни прагнуть пролити українську кров до останнього, і тільки в наших силах зупинити їх.

Загалом із початку війни багато чого змінилося. Мрії перед сном змінилися на реальну пересторогу: яким буде завтрашній день у школі, куди я піду з друзями, чи напишу я контрольну й що я хочу купити, – та думка: чи буде цілим мій будинок завтра. А думка про те, що моє село можуть окупувати, робила мої руки крижаними. Після 24 лютого тато часто казав, що він мав найщасливіше дитинство – дитинство без війни. Я часто чула вислів, що ми маємо цінувати молодість, адже це дивовижний час, який ми не повернемо назад. Проте чи варто цінувати її зараз, коли свою молодість українці проводять на полі бою та втрачають життя?!

Майже за тисячу днів повномасштабної війни, як би це не звучало дивно, більшість людей звикла до війни. Така природа людей: ми пристосовуємося до багатьох речей, навіть таких, як кровопролиття. Багато з нас просто живе далі, вони повернулися до буденного життя, яке іноді ставить на паузу повітряна тривога. Інші всіма силами намагаються зупинити цей хаос, врятувати людей та повернути кордони нашої країни. Усі ми різні й реагуємо на це по-своєму, та де б ми не були й що б не робили, ми не маємо права забувати про тих, хто віддав своє життя за наше. Пам'ятати та бути вдячними – це найменше, що ми можемо зробити.

АННА КОСТИРКО,
здобувачка освіти 10 класу української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

ЧЕКАТИМУ

Обійняти тебе хочу сильніше,
І там, де закінчується світло планет,
З тобою ми будемо найщасливіші
Й зірки збережуть наш секрет...

На персті земній я оживу знову,
Але тепер вже в лику цвітнім.
Так схоже на сонце і дивиться вгору,
Невтомно шукаючи свій справжній дім.

Не бійся, я пам'ятаю і буду чекати,
Поки і твій час прийде спуститись униз,
А поки самотньо спостерігати
За Сонцем рідним своїм за сумним.

НА ПОРОЗІ СПОГАДІВ

Тіло слабшає, та дух зростає.
В очах надія, що в серці палає.
Чекаю дощу, що змиє всі сльози,
Молюсь за зміни, за вдалі епілоги.

Лікар каже: "Сповільніть кроки!"
Час невблаганний, він тисне на роки.

Серед тиші я чую голос –
Він веде нас крізь вічні морози.

Збережу слова для тихих могил,
Чекаю зустрічі, де світло і мир.
Там, за воротами, друзям місце знайдеться,
Де сміх і спогади вічно живуть у серці.

ПРИВІТ, ДОЩ

У камені закарбую і піду далі,
Твої заплакані очі з ними в печалі.
Голос твій тихий іде луною
По вулицях темряви стороною.

Привіт, дощ, покажи своє обличчя знову!
Нехай сонце відпочине, щоб знайти спільну
мову.
Привіт, дощ, нехай твій час не минає,
Наша мрія вночі, в тишині розквітає.

Сонце, що сходить, для мене важливе,
Розвіє тривоги, поверне надії.
Ангел, що заблукав, тепер знову з нами
У ранньому світлі, де мрії злітають.

ТВОРЦІ

У ритмі слів, де мрії і вірші,
Творці геніальні, що світять довкруг,
Кожен рядок – один крок до звершень,
А креатив – це вогонь їхніх душ.

Не бійтесь падінь, не бійтеся болю;
Кожен рядок – це крок до мети.

Ви творите світ, ви – його воля;
Ваша музика – це вічні вітри.

І під ножем, але не зламати,
Творіть шедеври, хоч світ і кривий.
Дайте таланту розкритись: він – кратер,
Хай буде вибух, полум'я, вир!

Відкрийте людям скарбницю твору!
Ваше слово – це зброя, вогонь і лід.
Відкрийте серце – йому дайте волю,
Бо ви творці, що творять цей світ.

АНАСТАСІЯ КОХАН,
здобувачка освіти 8–А класу
Спаської загальноосвітньої школи I–III ступенів
Сосницької селищної ради Чернігівської області

СИНОВІ ЗАЧАРОВАНОЇ ДЕСНИ

Знов зустріча гостей привітно сад,
І серед квітів там – біленька хата.
Тут кожен із гостей бувати рад,
І хата ця гостинністю багата.

Привітно відчиняє двері всім,
Хто доторкнутись до Довженка хоче,
До його поетичної душі
І подивитись в його світлі очі.

Веде нас погляд той через роки,
Біля садиби радо зустрічає.
Ми славу пронесем через віки
Людині, що велике серце має.

Щороку всі готуються до свят,
Кругом краса й буяють рясно квіти,
І восени плететься виноград,
Й Сашка малого можна тут зустріти.

Поважних зустрічаючи гостей,
В сорочці з полотна й білявий чуб,
Побачим хлопчика серед людей –
То нібито Сашко і справді був.

Гордиться зачарована Десна,
Що виростила отакого сина.
І ним прославлена була вона
В словах, з яких знімалася картина.

Ця кіноповість – гімн своїй Десні
У рідному Чернігівському краю,
Всьому, що бачив на яву й вві сні,
В житті людей, яких любив і знав він.

Довженків край і Зачарована Десна!
Хто ще тебе міг в слові оспівати?
Хай чарівною й залишається вона,
Щоби Довженка пам'ять прославляти.

ЗАЧАРОВАНА КРАСА

Найкращий мій Довженків край!
Поважно походжа лелека...
Моя Десно! Мій дивний рай!
Про тебе знають хай далеко!

Твої зелені береги
Вмивають нині чисті води,
Краса безмежна навкруги –
Дарунок рідної природи.

Щоранку з вітром заграє
Срібляста непокірна хвиля.
З-за лісу сонечко встає,
В деснянських водах личко вмие.

Купають верби у воді
Свої зелені пишні коси,

А в луках трави молоді
Вже п'ють ранкові чисті роси.

Ось дика груша зацвіла,
Вдяглася у віночок з квітів,
Над нею бджілка загула.
Цілує її білі віти.

Малює фарбами весна
І луки, й ліс – усе зелене.
Купається в красі Десна,
Знов пісня солов'їна лине.

«Ку-ку», – зозуля десь кує,
У вербах голуб он воркує,
Цептаство все життя своє
Летить, літує і зимує.

Стою і слухаю весну:
Вона із вітром знов говорить.
Люблю свій край, свою Десну
І обрій той, де сонце сходить.

Найкращий в світі – рідний край,
Найкраща пісня – солов'їна!
Для мене цей куточок – рай.
Це моя рідна Україна!

Я ХОТІЛА БИ СТАТИ ВІТРОМ

Я хотіла би стати вітром,
Часом тихим, а то й сильним.
І летіла б я над світом
Нездоланим потоком вільним.

Я хотіла би стати небом,
Як волошки, блакитно-бузковим,
Щоб приходять щоранку до тебе,
Україно, мій краю чудовий.

Бачиш, там посміхаються зорі,
То живуть наші душі рідні.
Закінчились зелені їх далі,
І тепер вони – Янголи світлі.

Я хотіла би стати сонцем,
Землю рідну теплом обігріти,
Заглянути у кожне віконце,
Щоб були всі усміхнені діти.

Щоб не плакала жодна матуся
Й не сивіла дружина від горя...
Я ж промінчиком сонця торкнуся:
«Україно! Я буду з тобою!»

Я хотіла би стати землею
Без руїн, а у килимі з квітів,
І любов'ю святою своєю
Всіх, хто поруч, я хочу зігріти.

Я хотіла б птахою бути,
Щоб закрити крильми рідне небо,
І скоріше жадане почути:
«Перемога! Війни нам не треба!»

Хай живуть на землі своїй діти
І збереться до купи родина.
Ми не маєм по світу ходити,
В мене тільки одна Україна!

ТИ БУДЕШ ВІЧНО ЖИТИ, УКРАЇНО!

Тримайся, моя люба Україно!
Тебе нікому у світі не зламати!
Ми – разом, ми – з тобою, ми – єдині,
Ти – Батьківщина, наша рідна мати.

Одягнем кольорову вишиванку,
У ній – вся наша незрадлива доля,
В ній – рідна мова з вечора й до ранку
І наша сила, впевненість і воля.

Вплету калину в твої жовті коси
І прихилю до нив блакитне небо.
Хай умивають тебе чисті роси!
У мирні ранки – нам війни не треба.

Гордились, що козацького ми роду
І ворогам не сила нас зламати,
Й повік не буде роду-переводу,
За нами Бог і Україна-мати.

Через роки Тараса чуєм слово,
До нього бережемо ми стежину.
Ми любим Кобзаря і рідну мову
І збережем ми вільну Україну.

МІЙ КРАЙ

Ти – мій найкращий, придеснянський край!
Мого життя маленька Батьківщина.
Кожний куточок – то і є той рай,
Що зветься ніжним словом – Україна.

Тобі співаю в віршах і піснях
Усю красу, яка милує очі.
Тебе я бачу в своїх дивних снах,
В молитві за тебе стою щоночі.

Тобі співають пісню солов'ї
В садах вишневих і в зеленім гаю.
До тебе линуть всі думки мої,
Де б не була – тебе не забуваю.

Не для війни ця неземна краса,
Про мирне небо мріємо з тобою.
Хай нас почують Бог і небеса
Й земля не буде плакати від болю.

Ти – моя сила й вічний оберіг,
І у тобі черпаю я натхнення.
Завжди чекає батьківський поріг,
Моя Вкраїно, рідне Придесення.

Молюсь і вірю: знову буде мир,
І прозвучить бажане: «Перемога!»
Й волошки зацвітуть в житах – повір!
Надія й віра – це в життя дорога.

ДАРИНА КУРАШ,
здобувачка освіти 10 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ СПРИЯЮТЬ ЗМІЦНЕННЮ СТОСУНКІВ ЧИ, НАВПАКИ, ПОРОДЖУЮТЬ ПОКОЛІННЯ “САМОТНІХ У МЕРЕЖІ”?

Привіт, світе! Ні, не той, що за вікном, а той, де слова – лише набори символів, а друзі – різнобарвні аватари з нікнеймами. Мене звати... А чи має значення ім'я? Усе ж і так зводиться до статусу в профілі, та і в соціальних мережах я існую під приємним мені псевдонімом. Ви коли-небудь сиділи в переповненій кімнаті й відчували себе безнадійно самотньо? Я – так, принаймні коли мій настрій колихнувся від «Як же спокійно бути самотницею в офлайн-житті!» до «Як же страшенно нудно, коли вимикаю екран і тиша гірко огортає кімнату, наче холодний вітер...» І ні, це не драматичне зізнання, а скоріше констатація факту. Світло екрана – моє вікно у Всесвіт. За ним – друзі, сміх, обговорення, але цей Всесвіт без запаху кави, без поглядів, які ловлять наші очі, без дзвінкого сміху й без тепла рук. Ми живемо в епоху, де екран телефона або комп'ютера стає частиною особистості, де «друг» – це слово з двома значеннями: той, що поруч, і той, що за аватаркою. Але ось парадокс: чим більше ми в мережі, тим менше відчуваємо себе частиною реального світу. І сьогодні я хочу розповісти, як це – бути самотньою в оточенні цифрового натовпу.

Мій день розпочинається з перевірки сповіщень. Кілька разів мене згадали в чаті в дискорді, кинули запрошення в гру, а ще, здається, на мене чекає новий спільний плейлист. І ось має здатися, що це неначе зарядка для душі, яка має дати енергію на весь день. Але, опиняючись у шкільному коридорі, я розгублююся. Погляд у підлогу, кроки до класу. Хоч би не спробували заговорити. Це відчуття, ніби ти знову в першому класі, коли ще не знаєш, як підібрати потрібні слова. У класі повітря густе від розмов, сміху та жартів, але я мовчу. Чому? Бо

замість слів уголос звикла до тексту, гіфок та емодзі. Спілкування в реальному світі стало незвично складним.

Надворі зима, моя улюблена пора року, і я б хотіла пройтися вулицею, подихати свіжим холодним повітрям і з кимось поговорити. Але не знаю, кого запросити. Ніколи не знала. Трохи дивно, правда? Я можу годинами переписуватись про все на світі, але коли зустрічаю когось у реальності, гублюсь. Слова плутаються, думки розбігаються.

Соціальні мережі дають мені те, чого я так прагну: спілкування без ризику. Тут ніхто не помітить, як я червонію або нахмурююсь, не зловить мого тремтячого голосу. Я можу переписувати свої відповіді, поки вони не стануть ідеальними, можу залишати розмову на паузі, коли бракує слів. Мій онлайн-світ наче світ ілюзій: я водночас присутня і відсутня, немов примара. Але чи можна назвати це справжніми стосунками?

Колись я вважала своїх онлайн-друзів найближчими людьми. Ми грали в комп'ютерні ігри, обговорювали улюблені аніме тайтли та мангу й ділилися думками про все на світі. Але коли одного разу мені стало по-справжньому важко, коли потрібно було просто, щоб хтось посидів поруч у тиші, – я зрозуміла: жоден із них не прийде. Вони не зможуть. Мене оточувала порожня кімната, повна мовчання. Поруч був лише текст.

Також пам'ятаю один вечір: за вікном холод, у кімнаті – лише тиха музика. Я прокручую стрічку соцмереж, лице освітлює холодне світло від екрана, бачу усміхнені обличчя, яскраві подорожі, «ідеальні» моменти чужого життя. І що я відчула? Непідробну самотність. Наче всі щасливі, а я – за склом, мов глядач, який спостерігає за виставою, до якої його ніколи не запросять. Безумовно, що в павутині соцмереж, яка так міцно обіймає наше покоління, легко знайти підтримку, але чи це справжня близькість? Мені здається, що я часто сиджу в мережі не тому, що хочу щось сказати, а тому, що боюся залишитися без відповіді. Схоже на те, як людина постійно перевіряє дзеркало, щоб переконатися, що вона існує.

Інколи я уявляю, як ми всі – мільйони користувачів Мережі – схожі на ліхтарики, які світяться на величезній карті світу. Але цей світ холодний і мовчазний. Ніхто не може доторкнутися до іншого. Я маю на увазі, що ми світимось лише для себе. Подумайте, вас це не лякає?

Також можна сказати, що наше спілкування в соцмережах схоже на розмову з тіннями: ти говориш, тебе чують, але обійняти цю тінь неможливо. Ми самотні, але не самі. Ми розчиняємося в нескінченному потоці тексту, але губимо живу людську присутність. Інтернет не вчить

співпереживання, він навчає швидких реакцій. Ми стаємо майстрами слів, але не майстрами душевної близькості.

Чи є вихід? Може, ми всі приречені стати поколінням "самотніх у Мережі"? Чи справді це неминуче? Можливо, у нас ще є шанс навчитися жити інакше: не вимикати телефон, а відкладати його. Дивитися в очі, а не в екран. Знаходити розмови не лише в текстах, а й у реальності. Можливо, варто почати з простого: спробувати прожити день без дзвінків та текстових повідомлень. Вийти на вулицю й просто бути. Я розучилася бути поруч із людьми, відчувати їхню присутність. Тому я теж намагатимусь змінити це, починаючи з малого. Змушу себе частіше дивитися в очі людям. Слухати. Запам'ятовувати їхні голоси.

За межами екрана іноді холодно й страшно, правда? Але це потрібно. Інколи досить підвести голову від екрана, щоб побачити справжнє життя, що просто перед нами.

Тож чи зміцнюють соціальні мережі стосунки? Можливо, якщо є ті, котрі вже існують, та інші, які створені сміливістю вийти з-за екранів і побачити одне одного по-справжньому. Адже життя починається не з повідомлення, а з погляду в очі іншому – справжньому. Соцмережі повинні бути містком, а не стіною. Ми маємо пам'ятати, що жодна мережа не зможе замінити тепло живого спілкування.

Мій екран згасає. Мабуть, час увімкнути життя.

Я МАЮ ПРАВО НА...

Я маю право на те, щоб бути собою, та на самовираження.

Зараз уявіть собі світ, де всі люди однакові. Той самий одяг, думки, інтереси, віра... Звучить, як рай для радянщини. І це страшенно нудно, правда? Ми живемо в досить унікальному світі, де кожна людина – неповторна. Це факт, але ним нехтували раніше та продовжують нехтувати зараз. Отож, бути собою не завжди легко. Це завжди було про сміливість, боротьбу та права. І сьогодні я хочу поговорити про своє право бути собою.

Кожна людина приходить у цей світ унікальною. У кожного з нас свій характер, погляди, мрії, таланти, переваги і недоліки. Але як часто ми чуємо: "Не будь таким, будь, як усі", "Роби, як усі", "Це неправильно", "Дівчата не можуть...", "Хлопці не повинні...". На жаль, такі переконання батьки зазвичай закладають у нас ще з дитинства, якщо те саме робили їхні батьки. Здається, що суспільство ставить

межі, оточує нас стереотипами й стандартами, які неможливо подолати. Але я вважаю, що я маю право бути собою.

Для мене бути собою – це не боятися показувати, хто я є. Це мати сміливість носити одяг, який мені подобається, слухати ту музику, яка мене надихає, висловлювати свої думки, навіть якщо вони відрізняються від більшості, не сповідувати жодної релігії, якщо не хочу, адже я бажаю бути приземленою та вірити більше в себе.

Раніше, через неприємний досвід, у молодших класах я соромилася сказати, що мені подобаються рок або метал, бо це було "дивно". Але з плином часу я прийняла те, що мої смаки – це частина мене, і я не хочу їх приховувати й підганятись під чужі смаки.

Право на самовираження – це не просто красиві слова з підручника або з уст учительки правознавства чи громадянської освіти. Це право, закріплене в міжнародних документах, наприклад у Загальній декларації прав людини, яка гарантує свободу думки, совісті та вираження. Але, на жаль, не завжди й не всюди його поважають. Іноді люди зазнають булінгу через свої вподобання чи погляди. Тиск однолітків, критика в соціальних мережах чи навіть погляди дорослих можуть пригнічувати наше бажання репрезентувати себе, якщо це навіть не несе іншим загрози. Питання: чи справедливо це? Звісно, ні. Але із цього випливає ще одне право – право на захист. Якщо хтось зазіхає на цю свободу, маємо право звернутися за допомогою до вчителів, батьків або навіть до правозахисних організацій.

Варто додати трохи позитиву, я гадаю. Вивчаючи історію, підсумовуючи минуле, у якому жило, іноді, можна сказати, виживало, людське суспільство, –ми прогресуємо. Так, безумовно, прогресують не всі, але все більше людей стають толерантнішими до інших. Усе більше людей вчать відкрито бути собою, поважати самовираження інших людей, захищати свої права та підтримувати захист прав інших. І можна сміливо вірити, що з кожним днем, тижнем, місяцем чи роком ми, замість того, щоб чути висміювання та глузування з будь-якого аспекту самовираження інших людей, будемо чути: "Ого, це класно! Ознайомиш із цією темою ближче?"

Наприкінці скажу: право бути собою – це не лише про мене, це про всіх нас; це не лише слова з декларацій чи конституцій, це одна з основ людської гідності та особистої свободи. Я вірю, що це право формує основу толерантного й відкритого суспільства, де ми можемо не боятися висловлювати свої думки, іти за своїми мріями, припускатися помилок, вчитися на них і залишатися собою, попри будь-які обставини.

КРАЇНА В РЯДКАХ, ФАРБАХ, АКОРДАХ І КАДРАХ ФІЛЬМІВ

Що таке патріотизм? Це не лише слова гімну чи кольори прапора, це – тихе трепетне відчуття, що твоє серце звучить в унісон із землею, яка тебе зростила. У кожному акорді, у кожній краплі фарби, у кожному рядку та кадрі народжується нова хвиля цього відчуття. Сьогодні молоді митці стають творцями не лише мистецтва, а й свідомості для покоління – тієї, що повертає нам нашу сутність, формує наш дух, менталітет та ідентичність.

Музика – це пульс нашого часу, ритм, що пробуджує кров і серце. Сучасна музика, від нестримних рифів металу до чуттєвих акордів акустичних композицій, стала голосом покоління. Це не просто звуки, це – відображення того, що ми відчуваємо, як ми бачимо Україну сьогодні; кожен звук відкриває щось глибоке. Молода артистка чи співак стають провідниками: через їхній голос оживає історія, розцвітає надія. Ці митці, які через свою музику, свої тексти дають нам змогу почуватись сильними, вільними і єдиними, — це не просто художники, це захисники нашої національної гідності. В акордах вони плетуть нитку, що веде до розуміння: Україна – це ти, це ми, це кожен із нас.

Література – це шлях до душі, написаний молодими руками. Через слова молоді письменники торкаються важливих тем для нових поколінь: боротьба, гідність, жага до життя, любов до Батьківщини. Рядки їхні звучать як заклик: пам'ятай. Їхні слова – це те, що заохочує не ламатися, не здаватися; і це дзеркало, у якому ми бачимо себе вільними й нескореними, попри труднощі та війни.

Кіно – це простір, де оживають образи наших мрій, страхів та життя. Українська режисура дарує нам історії, які залишаються з нами навіть після останніх титрів. У кадрах – боротьба за право бути собою, за право жити на своїй землі. У цих фільмах – більше ніж просто розповідь та історія, у них – відповідь на запитання, хто ми є та чому ніколи не здаємося; вони допомагають нам переосмислити, що значить бути українцем сьогодні.

А картини, графіка, візуальні інсталяції?.. Вони говорять із нами мовою, яку розуміє кожне серце. Візуальне мистецтво, яке зараз розцвітає в Україні, – це палітра, що дозволяє малювати національну ідентичність не лише в чорно-білих тонах минулого, але й у яскравих барвах майбутнього. Кожен новий художник, який створює не просто естетичні роботи, але й ті, що розповідають історії боротьби, надії, прагнення до свободи – це новий крок до формування української ідентичності.

Але головне – це те, як усе це торкається молоді, змінює нас, формує. Патріотична свідомість народжується там, де мистецтво торкається серця. Коли ти слухаєш або співаєш пісню, написану твоїм співгромадянином, і відчуваєш, як вона резонує в тобі. Коли читаєш вірш і розумієш: ці слова – про тебе. Коли дивишся фільм і бачиш, як у чужій історії відкривається твоє життя.

Творчість молодих митців і її вплив – це і є наша сучасна Україна, яка будується тут і зараз. Вона звучить у наших голосах, у наших діях, у наших мріях. Вона вчить нас не просто любити землю, на якій ми живемо, а бути її частиною. Мистецтво стає дзеркалом і компасом: воно нагадує нам, звідки ми прийшли, і показує, куди можемо йти.

У рядках, фарбах, акордах і кадрах формується країна, її культура. І кожен із нас стає її невід'ємною частиною, коли дозволяє мистецтву говорити. Бо саме через творчість ми знову й знову відкриваємо для себе самих себе. І розуміємо: це не просто культура. Це наша суть.

АНГЕЛІНА КУШНІРЕНКО,
*здобувачка освіти 10 класу української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

ШЕВЧЕНКОВЕ СЛОВО

1

Стежка до нього – мов стежка до неба,
Де кожне слово прагнуло ввись,
Торкалось сердець, мов духовна потреба,
І закликало людину: борись!

Звучала та мова, мов дзвін світанковий,
Про правду і волю – священний наказ.
У кожному слові любов калинова –
Вогонь тої мови і досі не згас.

2

Тарасова стежка була безмежністю
У полях, де жито ішло в колосок.
У ньому жила відвага, у ньому – бентежність
І вічна молитва крізь плин думок.

Його слово линуло крізь бурі і хвилі,
Воно, наче пісня, пливло в майбуття.
У ньому жили надії, у ньому буяли сили,
Шевченкове слово – саме життя.

3

Вишневі садки були сторожею часу,
Де вітер вторгався в історії суть.

А слово Тараса, як сонце крилате,
Вело нас у вічність, де мрії живуть.

Його книга була сповіддю і освятою,
Де кожен рядок лунав дзвоном віків.
Він єднав нас усіх, мов родинну кімнату,
Його голос ніс правду в потоці років.

4

У полях золотих і в степах бурштинових
Пульсувала воля в глибокій душі.
Шевченко стояв, як охоронець слова,
І любов його сяяла в кожному вірші.

Його погляд був зором, що не згасав,
Його думка – мов дим, що летів до хмар.
Його слово – як відблиски грізних заграв.
Ми сильні, допоки живий наш Кобзар.

5

Його слово, мов свіча, у пільмі світило,
Проростало крізь час, мов квітучий сад.
Душу нашу зцілювало, як життєва сила,
Що вела покоління вперед – не назад.

Він був голосом тих, хто мовчати не міг,
Із кайданів кував для майбутніх мечі.
Кожен вірш його – промінь, що вічно горів,
Кожна думка – струмок, що живить ручаї.

Його слово безсмертне, як весняна вода,
Що тече і несе крізь віки нашу правду.
Шевченкова стежка – це наша хода,
У якій його сила рокам непідвладна.

КАТЕРИНА ЛАМБЕРГ,
здобувачка освіти 10 класу іноземної філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

***

людське життя – це алегорія
звичайна цінність у межах божевільних
наш розум – суцільна категорія
це зброя в розмовах полемічних
блідими губами складали ми сонати
тихо сковтуючи згубну кров
падаючи, боялись вимовляти
слова і декілька живих умов
гарячий розстріл, кривава спілка
місцями існував надійний доказ
чуже ім'я вони наносять чітко
у документі з ним померлий образ
скінчився день, зустрівши мир
розбита ваза в дріб'язки ідей
живе тепло на руїнах вологих квартир
спокуса тиші вкрала тисячі вістей
усе-таки ми знайшли жаданий спокій
щоправда у цитатах дещо архаїчних
зосередивши погляд на стелі невисокій,
згадали все ж знайомих і пересічних
це еволюція дрібних і не зовсім
поглядів, що їх позбувся із залишками час
розчинений у сонці божім
вічно жив, і згодом – погас.

***

у нісенітницях існує спокій
розбився світ за межами думок
частинка бажаних ілюзій
веде їх у безліч загадок
колись ми вирішимо впасти
дивитися на небо, плаваючи в морі
її свободу хочуть украсти
люди достатньо хворі
продовжити чи все ж збагнути
у сокирі немає гострого кінця
я та, хто намагається відчути
залишки щасливого життя
купки цукру на вогкому язиці
початок забрав незвіданий кінець
закінчилась ніч, минають місяці
хтось із нас давно згорілий десь борець
створивши ідеальну реальність
зірки поглинають моє фізичне тіло
мабуть, у цьому і є бездоганність
я віддалася темряві, допоки живе світло.

***

нас роз'єднає відома сингулярність
моя тремтяча життєва сучасність
у пориві порожніх слів і дій,
розбіжних, безглуздих всіх зусиль
ціль розмежувала епілог і пролог
змусила схилитися, віддати борг
єдина і жива, спокутувала смуток
твої очі, єство, поле незабудок.
тоді все здавалося реальним
погляд, музика, частина чогось глобального
світ, знайдений в нірвані
поглиблено чуттєвий, надлишками рваний
я не зупинюся шукати правду

натомість знайду ще одну ваду
просто щоб заповнити хворі голови сенсом
між іншим... ще гіршим процесом
лишилася хвилина, тридцять п'ять секунд
коли ми востаннє мали якийсь глузд
загублені навіки у зірках
вже далі, розсіяні у прах
гравітація більше не працює
нічого далі вже не існує
тільки ми, ядро і спокій
мертва тиша, знайомий цокіт.

МАЙЯ ЛЕВИТСЬКА,
здобувачка освіти 9–І класу
Лицею № 29 Оболонського району м. Києва
імені Петра Калнишевського

ТАЄМНИЦЯ СТАРОГО МАЯКА

На скелястому березі Чорного моря стояв старий маяк, що спочатку був оборонною вежею, побудованою ще за часів Гетьманщини. Він був мовчазним свідком буремних подій, коли наші предки захищали рідну землю.

Андрій, що жив недалеко, змалечку чув від дідуся історії про українських козаків та їхні битви за волю. Часто в цих історіях були згадки й про старий маяк. Змалку він знав, що є нащадком славних воїнів, які боронили свободу України ціною свого життя. Одного разу Андрій вирішив дослідити маяк, адже дідусь натякав, що в його стінах прихована велика таємниця.

Узявши старий козацький компас, що передавався з покоління в покоління та з яким хлопець не розлучався, він пішов до маяка. Маяк був весь у тріщинах, але споруджений добре; було видно, що він простоїть ще не один десяток років. Андрій дослідив його, але нічого не знайшов, і вже тоді, коли він збирався йти додому, помітив приховані двері. Підійшовши до них, хлопець виявив, що вони зачинені. Раптом компас почав крутитися, а коли зупинився, то вказав на тріщину в стіні, у якій він знайшов ключ, що відчиняв кімнату.

Там хлопець знайшов багато старих мап і книжок про подорожі його предків. Переглянувши кілька з них, Андрій зрозумів, що тут зберігаються щоденники багатьох його пращурів, які подорожували не лише Чорним морем, а й досліджували землі України.

Так, переглядаючи щоденники, він натрапив на один, що відрізнявся від інших. Цей щоденник відмикався за допомогою того самого ключа, який був схований у стіні. У цьому щоденнику було заповнено лише декілька сторінок, на яких описувався шлях до скарбу. Після опису шляху йшли відмітки багатьох чоловіків, що читали цей щоденник, і дві дати навпроти імен. Одна з дат позначала, коли чоловік знаходив цей щоденник, а друга – кінець подорожі, також біля імені

була помітка, у якій зазначалось, чи був знайдений скарб. Серед імен Андрій знайшов імена своїх дідуся й батька, біля яких, як і біля всіх інших імен, була зроблена помітка: «Скарб не знайдено».

Андрій зрозумів, що цей шлях – спадок його пращурів, що боролися за незалежність і зберегли дух свободи. Він відчув у собі силу української крові й поклик продовжити справу предків. Коли хлопець стояв на березі, він мріяв, що одного дня здійснить мрію пращурів, давніх захисників українських земель, і знайде цей скарб.

Він знав, що його місія – не лише пошук скарбу, а й збереження пам'яті про предків, що колись віддали життя за цю землю.

СПОГАД ПРО МИНУЛЕ

Горювать за минулим не будем,
Сьогоднішнім житимем днем.
Дитинство закінчилось наше,
Та пам'ять потрібне знайде.

Не все можна потім згадати,
Але не згуби оберіг:
Уміння всьому дивуватись
І щирий дитячий сміх.

Щось ми забудем назавжди –
Тривоги, міста, голоси...
Та теплий спогад дитинства
Зігріє в холодні часи.

НИКІТА ЛЕВІН,
здобувач освіти 6 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

ОБРАЗ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВОЇНА

Українські воїни – це наші супергерої! Вони захищають рідну землю від російських загарбників, мужньо борються на полі бою, проявляють стійкість та незламність, витримку та вірність.

Уявляю, як вони стоять на варті, як мерзнуть в окопах взимку і як їм спекотно влітку. Вони сильні й сміливі, як справжні леви.

Наші воїни – це найсильніші люди на світі, вони захищають свою землю та своїх рідних, не дарма їх називають Титанами. І зараз вони справді тримають увесь світ, не дають злу проникнути скрізь, захищають Європу від навали ординців.

Мій тато для мене – теж супергерой! Інколи він розповідає мені про війну та про своїх побратимів, як вони захищали Чернігів, про звичаї та взаємодопомогу на війні. Я пишаюся своїм татом, я пишаюся кожним, хто не здався, хто мужньо взяв зброю до рук і не зупиняється... Через біль та страждання наші хлопці йдуть уперед, звільняючи клаптик за клаптиком землю батьків та дідів.

І ми будемо, ми переможемо, бо за нами правда. Вірю: над Україною зійде сонце, а небо знову стане мирним та синім-синім!

ІВАН ЛЕУС,
здобувач освіти 11 класу математичного профілю
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

СЕРЕД СНІГІВ РОСТУТЬ ТРОЯНДИ...

Серед снігів ростуть троянди
І голки гострять крижані.
Про них складаючи балади,
Страждали барди день при дні.

Кров і кохання – це троянди,
Любов і смерть – гострі краї.
Немов квітучі еміральди,
Любові символи земні.

Коли збираються в букети,
Душа тепліє в доброті...
Неначе "Сонячні кларнети" –
Червоні, білі, золоті.

Із ними щастя наступає,
Без них кохання вигаса...
І довго так не виживає,
В снігах, в крижинах замерза.

ПОЛІНА ЛЯСКОВСЬКА,
*здобувачка освіти 9–А класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області*

ПОЛЕ

Ти бачив поле?
Деь там, за містом,
Де буйні трави знайшли се місце,
Де вільно птах угорі літає,
Бо над головою межі не має?

Ти слухав поле?
Чи чув там співи?
Кохання прагнуть русалки-діви.
Пташина пісня мрійливо лине.
Дитинство... Юність...
Вир часоплину...

Ти міряв поле?
Безмежні мрії
Лягли в посіви – не в безнадію!
Крок обережний роблю несміло:
Житечко-жито ще не доспіло...

У душу поля
Вростаю зелом –
Хвилює серце море зелене...
Хліб колоситься, птах гордо лине...
Ми – хлібороби! Ми – Україна!

КАМ'ЯНЕ СЕРЦЕ

Холодне серце, закам'яніле,
В тілі людини – звичайне діло!
Чому, відчуваючи дим десь поряд,
Шукають вогонь, а знаходять попіл?

Тонуть у спробах цілком даремних
Знайти багаття – таке богемне...
Та зупиняє людське прокляття
А чи байдужість – однак, нещастя!

Мрієш пізнати кохання силу,
Проте здіймаєш лиш хмари пилу,
Що від багаття вітер розносить.
Твоє ж кохання плаче-голосить...

Промінь надії жевріє в серці,
Жарина тліє десь там, на денці.
Благаєш долю: зігрій у хугу,
Побудь зі мною ніченьку-другу...

Людське прокляття – це як у пряжі:
Плетиво принципів і бажань.
Людина вип'є воду з калюжі,
Захлинаючись в морі очікувань.

ВЕЛИЧ НОЧІ

У тиші ясних ночей,
У ніжному місячному промінні
Душі звичайних людей
Вже не шукають сузір'їв.

Вони потонули у тьмі,
У тихих кроках свободи:

Шукаючи користь у ній,
Знаходять лише турботи!

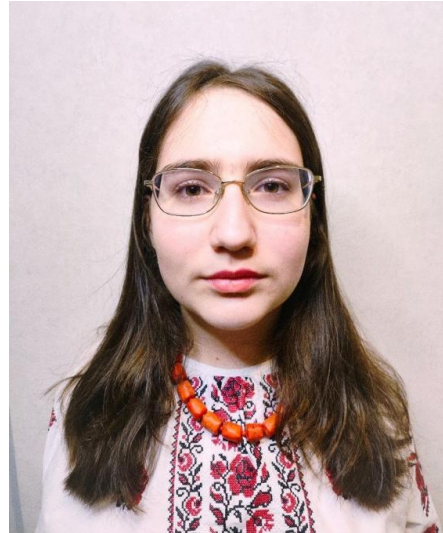
Чи не марно прожитий день?
У пошуках себе – блукають...
Знаходять подоби картин,
Що душі їм роздирають.

Хіба то навмисне? Звичайно, ні!
Це сила ночі, її незбагненна велич!
Після неї очі сумні, а думки гучні,
Для неї ми всі як німі химери...

СОФІЯ-ЮСТИНА МЕДВЕДЄВА,

здобувачка освіти 6–В класу

Київської гімназії східних мов № 1

НЕЗВИЧАЙНИЙ ГІСТЬ

Сьогодні зранку Лариса Гаврилівна була, як то кажуть, сама не своя. Вона вбралася в гарну вишивану сукню, у її волоссі колихалося ошатне гроно декоративної калини, а в очах блищало хвилювання від радісного очікування.

А їй було на що чекати! Саме сьогодні, 9 березня, на її урок літератури мав завітати незвичайний гість – Тарас Григорович Шевченко! Лариса Гаврилівна не вірила, що таке взагалі можливо, коли вчитель фізики Станіслав Іванович пояснював їй, як працює новий винахід українських учених. Його розповідь була багата науковою термінологією, тож частково пролітала повз вуха Лариси Гаврилівни, але хіба ж це важливо? Найважливіше – результат! Саме вона, вчитель вищої категорії Київської гімназії, матиме честь приймати у своєму класі абсолютно унікального гостя – батька української літератури, натхненника кількох поколінь українських патріотів, Великого Кобзаря!

Учителька прийшла до класу задовго до дзвоника, адже все має бути ідеальним! Тільки б учні не підвели. Та їй де ж вони, до уроку лише 20 хвилин! Аж ось у двері забіг Микита. Він привітався з учителькою та блиснув своєю «фірмовою» усмішкою так, наче спеціально вчився всміхатися в досвідчених майстрів усмішки. Услід за Микитою до класу влетіли Наталка та Орина, поширивши класом дзвінку луну своїх голосів. Невдовзі прийшли Павлусь, Дмитрик, Христина з Аліною, Катруся, Ромко-дивак (це хлопці його так назвали, а він і не пручався, часом навіть пишався таким прізвиськом) та інші діти. Клас поступово наповнювався дитячим гамором і веселим дружнім сміхом.

За п'ять хвилин до дзвінка до класу влетів Міша. Свого часу Лариса Гаврилівна намагалася назвати його Михайлом чи Михасиком, але він вперто казав усім: «Я – Міша, а не Михасик».

Нарешті до класу увійшла Настуся. Через свій відносно великий зріст вона постійно шулилася, наче намагаючись сховатися під невеличким рюкзачком, який завжди носила на спині. Вона похапцем чкурнула на своє місце й мовчки стала готуватися до уроку.

– Дорогі мої учні! – Лариса Гаврилівна ледь стримувала хвилювання. – Сьогодні наш урок буде незвичайним, адже до нас завітає незвичайний гість!

Кому ж не подобаються незвичайні уроки? Учні явно похвавішали, адже найближча година обіцяла бути незвично цікавою.

– Мер міста?

– Сергій Притула?

– Генерал Залужний?

Лариса Гаврилівна щиро всміхнулася здогадкам дітей.

– Ні, друзі мої. Цей гість має безпосереднє відношення до української літератури. Більше того, багато людей вважають його взірцем нашої поезії.

– Сергій Жадан? – несміливо запитала Настуся.

– Це було б занадто добре! – підтримав її Ромко.

– Я не здивована, що ви не можете назвати цього поета. Донедавна я сама ніколи б не повірила в таке, але українська наука дає нам небачені можливості!

Коридором поширилися квапливі кроки директорки Олесі Іванівни. Вона крадькома просунула голову у двері, начебто за спиною тримала якийсь подарунок.

– Ви готові?

Лариса Гаврилівна ствердно кивнула. Тоді Олеся Іванівна відступила на крок убік, і до класу зайшов високий чоловік, років 40, мав довгі вуса й високе чоло. На ньому була біла лляна сорочка, ошатний піджак у тоненьку смужечку й новенькі темно-сині джинси.

– Вітаю вас, діти. Будьмо знайомі, я – Тарас Григорович Шевченко.

Гість несміливо покосився на портрет, що висів над дошкою – його власний портрет – і дещо зашарівся.

– Мені приємно перебувати серед тих, хто цінує літературу та мистецтво так само палко, як я. І хоча життя сучасних дітей дуже відрізняється від того, що я бачив у своєму дитинстві, але дитячі серця завжди «горять бажанням» робити добро й нести у світ прекрасне! Я бачив ті чудові малюнки, які ви підготували до... свята, – природна скромність не дозволила Тарасові Григоровичу назвати це свято, адже виставку малюнків готували саме з нагоди річниці його дня народження.

Марне казати, що діти залякли від подиву. Вони навіть не дивилися одне на одного, їхні очі були прикуті до дивного незнайомця, який стверджував, що він є той самий Великий Кобзар. Із другої парти почувся несміливий голос Микити:

– Із днем народження...

– Дякую, друже! – Кобзар щиро всміхнувся, і ця усмішка магічно розвіяла напругу, що опанувала класом. Діти заворушилися, почали гомоніти, і їхні слова стали звучати дедалі голосніше, перекриваючи одне одного. Хіба можна повірити, що перед ними стоїть людина, яка померла майже 164 роки тому? Та ще й неабияка людина, сам Кобзар, про якого Лариса Гаврилівна завжди розповідала з таким захватом і так цікаво!

«Невже це він?» – «Та ну, не може бути!» – «Ти бачив вуса?» – «А чому в джинсах?» – «Як він прийшов до нас?» – «То він мертвий? Чи зомбі? Як це працює?»

Павлусь пересів із третьої парти на порожнє місце біля Катрусі за першою партою та запитав:

– Тарасе Григоровичу, це ж Ваші слова: "Гомоніла Україна, довго гомоніла...?"

Кобзар не забарився з відповіддю:

– Дійсно, пам'ятаю, як я писав це... Довго, довго кров степами текла-червоніла!

– Текла, текла та й висохла, степи зеленіють, – підхопив Микита.

– Діди лежать, а над ними могили синіють, – швидко промовила Аліна.

– Та що з того, що високі? Ніхто їх не знає!

– Ніхто щиро не заплаче, ніхто не згадає.

– Тільки вітер тихесенько повіє над ними.

– Тільки роси ранесенько сльозами дрібними їх уминуть.

Діти по черзі, начебто за спланованим сценарієм, декламували рядки з «Гайдамаків», із гордістю й захватом. Вдячно дивилися вони на Ларису Гаврилівну, яка ледь не силоміць змусила їх вивчити цей вірш згідно зі шкільною програмою. Настала черга дивуватися Тарасові Григоровичу.

– Дивися, він плаче, – прошепотіла Катруся на вухо Павлові. І дійсно, по щоці Кобзаря стікала дрібненька сльозинка.

Драматизм моменту перервала Олеся Іванівна:

– Учні, можливо, ви маєте якісь запитання до Тараса Григоровича?

Першою озвалася Христина:

– Що надихало вас писати такі гарні вірші?

Кобзар замислився, стиснувши губи. Було видно, що він дуже серйозно продумує відповідь. Поет визирнув у вікно та спрямував погляд на сіре холодне небо.

– Любов. Так-так, рушійною силою кожного таланту є любов. Любов до Батьківщини, любов до мами з татом, до мистецтва, до свого народу, любов до коханої жінки.

– У вас була кохана жінка? – сором'язливо спитала Аліна.

– Авжеж. Коли я був приблизно вашого віку, я закохався в одну дівчину, Оксану. Вона була прекрасна – чорнява, струнка, із глибокими карими очима. Але, на жаль, нам не судилося бути разом. Спочатку я мусив залишити рідне село, а коли згодом я повернувся до рідної Кирилівки, її вже було віддано заміж. Такі тоді були порядки, наше життя належало панові. Зараз про таке годі й думати, тож цінуйте вашу сім'ю, стосунки, не марнуйте часу на те, що руйнує їх.

– Що ви любите їсти? – вирішив змінити нудну тему романтик Ромко.

– На це я відповім швидко! Борщ люблю, наш, український, затертий пшонцем і затовчений старим салом, а ще вареники із сиром із грубого гречаного борошна та такі самі галушки. Рибу люблю – карасиків, судачка, щуку з перцем. Хоча я встиг завітати до Макдональдзу неподалік – там теж гідна пожива, хоча й зовсім інша.

– Ви любите музику? – запитала Орина, яка ніколи не розлучалася з навушниками.

– Так, я дуже шаную класичну музику та спів. Дуже люблю твори Гайдна, Шопена, але ідеалом гармонії вважаю Моцарта. До речі, Ви чули про Семена Гулака-Артемовського? Ото голосище, талант! У нього є пісня «Стоїть явір над водою», так то він мені присвятив, – не без гордості зауважив Кобзар.

Вирішив поставити своє запитання й Міша, який до того сидів на задній парті, начебто навіть не виявляючи цікавості.

– А Вас же рускіє з кріпацтва викупили?

Погляд Тараса Григоровича вмить став крижаним.

– Ніколи не кажи такої дурниці нікому. Збір грошей організували син німця й французенки Карл Брюллов та напівтурок Василь Жуковський, якому так і не вдалося продати недомальовану картину на лотереї. А от хто насправді дав гроші на мій викуп, так це були мій земляк Іван Сошенко, полтавчанин Аполлон Мокрицький, Гребінка Євген Павлович та поляк Вієльгорський. То де ж тут росіяни?

– Не знаю... Мені папа так розказивал.

– Розумію, не кожне джерело інформації є надійним. Але мені можеш вірити, друже, я там особисто був, – усміхнувся Кобзар. – А чому ти, козаче, ворожою мовою розмовляєш? Наскільки я обізнаний

про останні події, зараз триває чергова московська навала, а ти чужу мову поширюєш. Хіба збудуєш Україну чужою мовою?

– Мнє так удобнєє. Салдати наші в аколах па рускі разгаварівають!

– Ти на солдатів не рівняйся. Їх так само, як ось тебе, колись навчили, але зараз вони воюють, терплять багато, хто їх засудити може? Тільки ти тут до чого, де твоє терпіння? Завдаєш Україні болю, а ще воїнами її прикриваєшся. Будь сміливим, як українські воїни, таким же сильним, чесним, вірним, пишайся Україною як матір'ю, у Бога віруй, другові довіряй, маму й тата люби – ось тоді й твій подвиг буде славним! А погані звички – цигарки, лайка чи російська мова – пробачмо нашим воїнам ці слабкості й не наслідуймо їх.

– Пробачте... – пробубонів Міша. Стало видно, що слова Кобзаря присоромили його, глибоко врізавшись у гаряче серце. Лариса Гаврилівна підбадьорливо глянула на Мишка, затамувавши подих від змін, які проявлялися на обличчі хлопця. Здавалося, ось-ось крізь штучну оболонку Міші на Ларису Гаврилівну подивляться очі Михасика.

Ромко підняв руку, але в останній момент передумав, наче чогось злякався. Олеся Іванівна перехопила ініціативу:

– Ромчику, ти щось хотів запитати?

– Так, але... теє... Мабуть, це не до пана Шевченка запитання. А до кого – не знаю. Про війну нинішню. Невже ж нам усе життя поневірятися, за кордоном допомоги просити, від москалів стусани отримувати?

– Я хоч і не з вашої епохи, але відповім тобі. Одвіку москва на Україну оком ненажерливим зазирає. На людей наших, таланти наші, на землю козацьку, прагне нашу волю втопити в крові. На власному досвіді я відчув московську «гостинність». Але хіба ж це має знеохотити вас від боротьби? Аж ніяк!

– Як же нам боротися? Адже ми малі ще, та й дорослим це не надто вдається...

Шевченко звернувся до класу:

– А піднесіть-но руки, чий батько зараз на фронті.

Четверо учнів підняли руки.

– А мій тато машини під Києвом ремонтує та на фронт відправляє, – озвався Микита.

– Мой папа... тобто... мій батько – рятувальник, він у ДСНС працює, людей із-під завалів дістає! – чистою українською мовою промовив Михайло.

– Мій тато – лікар, він щодня оперує поранених, – сказав Павлусь.

– А мій батько загинув, – прошепотіла Наталка й затулила обличчя долонями. Орина поклала руку їй на плече, втішаючи. Тим часом Тарас Григорович продовжував:

– Бачите, як батьки ваші борються? Кожен на своєму місці. І ви боріться – на своєму. Навчайтеся добре, слухайте ваших учителів, ставайте розумними та сильними. Розумних та сильних ніхто не здолає! Не давайте ворогові полонити ваші голови ні зброєю, ні мовою, ні вченням їхнім оманливим, ні історією брехливою! А щоб вороже не потрапило, треба своє знати!

– І чужому навчайтеся, й свого не цурайтесь! – задоволено зауважив Микита, широко усміхаючись.

– Правильно кажеш, козаче! Як же приємно знати, що твори мої написані даремно, не оминули душі українців! Маю думку, що вчителька літератури при цьому відіграла ключову роль, правда, діти? – і подивився на Ларису Гаврилівну. Діти гучними голосами підтвердили думку Кобзаря, а вчителька так засоромилася, що її обличчя стало майже такого кольору, як калинове гроно в її волоссі. – Неоцінений труд учителів, діти мої, неоцінений!

Повільним кроком підійшов Тарас Григорович до Наталки, яка досі час від часу витирала з очей гіркі сльози, присів біля неї та взяв до рук її долоню.

– Олексій Токарчук – твій батько?

Наталка завмерла, не знаючи що сказати, лише злегка ствердно кивнула.

– Бачив я його. Багато ми з ним розмовляли, міркували про життя, про справжні цінності, про недсяжні ідеали. Це він просив мене прийти саме до вашого класу. Переказував, що дуже любить тебе та сестричку твою, маму вашу найдобрішими словами згадував. На небі він зараз, невпинно Бога молить за вашу сім'ю та за всю Україну. Знаєш, там багато наших зараз – загиблих воїнів та цивільних. І всі вони мученики, всі вони гідні глибокої пошани, і всі вони одностайно вимолюють нам перемогу.

Поет підвівся на ноги та гучно звернувся до всього класу:

– То хіба ж є ворог, здатний здолати народ, який захищається на землі та небі...

Яке піднесення запанувало в класі після цих слів!!! Діти радісно кричали, обіймалися, співали перше, що спадало на думку, дехто навіть бив підручником по парті, а Катруся виклала в Instagram фото з Великим Кобзарем і підписала його гештегом #мипереможемо.

Коли загальне збудження вляглося, Шевченко підійшов до Ромка й запитав:

– Мені вдалося відповісти на твоє запитання?

– Абсолютно, Тарасе Григоровичу, бездоганно!

– На жаль, час нашої зустрічі вже вичерпано, і панові Шевченку вже час залишати вас, учні, – втрутилася Олеся Іванівна. – Тарасе Григоровичу, це була дуже насичена й повчальна зустріч. Ваше слово проникає в душу людей уже довше, ніж півтора століття, і ось сьогодні ми в цьому переконалися на власні очі. Я дякую Вам, а також я дякую Ромчику, Павлу, Міші...

– Михасику, – пролунало з останньої парти.

– Що, пробач?

– Михасику. Досить мені бути Мішею. Я – Михайло, Михасик.

– Приємно це чути, Михасику! Наталко, я також хочу подякувати твоєму татові. А ще, діти, не забудьте подякувати вдома своїм батькам за все те, що вони роблять заради того, щоб і ви, і вся наша країна могли жити гідним життям. Тарасе Григоровичу, Ви хочете щось додати дітям?

Кобзар дістав із кишені піджака аркуш паперу. Він неквапливо розгорнув його, на ньому охайним почерком було написано чорнилом вірш:

*Діти мої, діти мої,
Діти України,
Довелося вам напитись
Гіркою полину.
Та нескорена вовіки
Українська воля,
Нехай ворог б'є-лютує,
Злу віщує долю,
Рясно сипле з неба смертю,
Лиш душі не вбити –
Все одно врагам неситим
В полум'ї горіти!
Підростуть нові герої,
Прадідів прославлять
Та зміїному поріддю
Голову розчавлять!*

*Підведіться, мої діти,
Хай веде вас мрія,
Нехай запал ваш відкрито
Горить-пломеніє.
Хай серця ваші палають
Юнацькі й дівочі,
Хай міцними будуть руки,
Блиском сяють очі!
Прагніть вчитися новому,
Про ліси та ріки,
Дізнавайтесь, як жили
Пращури одвіку.
Вчіть поезію і прозу,
Іноземні мови,
Щоби мудрим був ваш розум,
А душа – здорова.
Зі своїх юнацьких років
Відречіться злого,
Не вважайте за пророків
Пушкіна й Толстого,
Відречіться злої мови,
Лайки відцурайтесь,
Та від матері та батька
Лиш не відрікайтесь.
Бо хто батькові покірний,
В тому мудрість сяє,
Той і сам науки любить
Й інших навчає.*

*Хай плете тенета ворог,
Хай пнеться зі шкури –
Опаде його облуда
Єрихонським муром!
А хто мати в серці носить,
Того Бог милує,
Тому янголи співають
Славне Алілуя!
Розбудуйте державу
І міцну родину,
Ось тоді засяє слава –
Слава Україні!
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.*

Надовго запам'ятали гімназисти зустріч із відомим українським письменником, борцем за справедливість – Тарасом Григоровичем Шевченком. У майбутньому вони виростуть і своїм дітям будуть розповідати про визначного Кобзаря, про його прекрасні вірші, які глибоко закарбовуються в пам'яті кожного українця! Адже вони – про незламний український народ, про славу непоборну Україну...

*Свою Україну любіть,
Любіть її...Во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть...*

ЄГОР МИРШАВКА,
здобувач освіти 5–А класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ОСОБЛИВИЙ ДАР

Там, де в густому тумані ховається ліс та височіють гори, жив собі хлопчик Лука. Мав він надзвичайний дар. Коли хлопчина заплющував очі, у ту ж мить він опинявся там, де хотів. Принаймні йому так здавалося.

Мав Лука чотирилапого друга на прізвисько Шершень. Хлопчик недаремно його так назвав. Бо то був не кіт, а скажене тіло на диких лапах, яке завжди знаходило біду на свій хвіст.

Змалечку сіренький клубочок полюбляв вигріватися на сонечку, уважно примруживши оченята, спостерігав за навколишнім таємничим світом. Втоменість та сонливість видавала його нічні пригоди. Часом тільки запах теплого молочка зводив тварину з розуму, порушував гармонію та змушував видати свою схованку. Бажання засунути носика та довгі вуса в горнятко з теплим молоком було настільки сильним, що кіт не міг нічого вдіяти, як піддатися спокусі. Тоді лапи самі рухалися швидше за столичний експрес, хвіст ставав як жало в шершня, а миле муркотіння перетворювалося на незрозумілі чудернацькі звуки. Та з якою б швидкістю не біг Шершень, він завжди запізнювався. Бабуся знала про котяче бажання та спритність, тому постійно наливала молоко в тарілочку. Великі очі kota завжди жадібно супроводжували поглядом тепле горнятко з молоком, а спокуса ставала все більшою. Лука так і не міг збагнути, що часом відбувається з котом: чи то все від тих непізнаних комах, що паразитували на спині бідолахи, чи що... Чи то просто він, той Шершень, таким веселим народився. Але історія не про те...

Лука любив небо. І йому чомусь здавалось, що й небо любить його. Воно не просто його любило, а говорило з ним, розповідало свої таємниці, знайомило зі своїми героями чудернацьких сузір'їв. У час, коли сутеніло, хлопчик поспішав завершити свої буденні справи та чимдуж мчав у невідомий світ дива. Він годинами вдивлявся в безкрайні простори нічного неба. Насолоджувався прогулянками з Малою і Великою Ведмедями, подорожував із чумаками, що везуть свій Зоряний Віз, а кіт по темному шляху з мішка розсипав безліч зірок.

Подорож галактикою до невідомих потаємних куточків всесвіту була сповнена новими враженнями та емоціями, переносила в інший вимір. Під лагідне муркотіння м'якенького товариша народжувалися чарівні історії. Все було фантастичним і загадковим...

Якось серпневе сонце душило людей своєю спекою та зводило з розуму все живе, що було на землі. Ледве живий Шершень приволочив свої ноги до високої гори та чекав на свого друга Луку. День видався важким, а для пухнастого – то взагалі смертельним. Він пару разів знепритомнів, бо сонце знаходило його всюди. Безсмертна сорока вкусила kota за хвіст. А потім вирішила, що його пухнаста лапа краще пасуватиме до її блискучого пір'я. Може, саме цей випадок повернув бідолаху до тями. Він воскрес і аж до самого вечора не пильності.

"Обережність має бути обережною," – думав кіт. Шершень не так давно зустрів нового друга – Луку. Пухнастий мав важливу місію, тому рано помирати не збирався...

Хлопчик приїхав на літо до бабусі в гори й майже щовечора прибігав подивитися, як падають зорі, бо в місті таких див зрідка побачиш. Саме тоді кіт і вирішив, що треба малому допомогти й показати всю красу цього світу... бо в дорослих завжди немає на те часу. Вони все щось метушаться, кудись спішать та запізняються. Яке їм діло до тих зірок? Допоки Лука вірить... Нехай думас, що він чарівник. Тож почнемо з неба. Там стільки різних історій... ууу...

– От, наприклад, комета... – думав собі змучений сонцем кіт. – Допоки те шалене сонце не спалило до кісток моє хутро, а воно може, треба показати малому комету. Так, комету, яка повинна цієї ночі впасти в нашому лісі. Бажано, щоб влучила в отой найбільший липовий пеньок. Лука побіжить шукати, куди вона впала. Ми знайдемо великий підпалений пеньок. Почнемо його довбати ледве не до коріння в пошуках зоряного скарбу. Того небесного камінчика, що наділяє магичною силою. І? Дістанемо звідти ту хитру мишу, яку я не спіймав учора. Завтра буде куди цікавіше, ніж сьогодні. Нарешті я дістану ту товсту мишу...

Думки гуділи в голові веселого Шершня, хвіст почав потроху оживати. Примруживши очі, він уявляв поруч із собою маленького хлопчика, який утомлювався від міста, балакучих людей і метушливого дорослого світу... Так Лука й з'являвся там, де хотів, думаючи, що має особливий дар...

Спадала спека, все оживало... Вечоріло... Сонце заходило за обрій, та було ще видно, бо в горах завжди так: довго триває день, а ніч дуже коротенька... Уже виднілися поодинокі зорі... Вечір готувався до пригод та нічних чудес...

"Дива трапляються там, де в них вірять!" – подумав кіт і лагідно замуркотів, коли побачив Луку поруч...

У кожного є цей особливий дар. Дар дружби. Дар бути собою. Дар бути там, де ти хочеш. Дар пізнавати цей дивовижний світ. Дар закохатися в небо. Дива існують. А вірити чи ні – це вибір кожного. У цьому й магія.

ДАР'Я НИКИФОРОВА,
здобувачка освіти 5 класу
КЗ «Яблунівський ліцей»
Чернігівської обласної ради

ГОЛОС КОБЗАРЯ

Через клекіт віків нам лунає ще й досі
Його слово в часи історичних негод.
Митець передбачив у віршах і в прозі,
Як долю нестиме стражденний народ.

Батьківщина моя – вільна, квітуча,
Мальовнича земля під небом ясним.
Його сподівання – на правду грядущу,
Щоб світ не здавався гірким і сумним.

Кобзар не мовчав, він говорить і нині,
Його заповіти у серці звучать,
Щоб ми берегли святу Україну,
Де мир і любов у ній завжди горять!

РАНОК НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Прокидаюсь: світлі зорі
Тихо гаснуть в синім морі.
Сонце в небі розливає
Золотаві хвилі сяйв.

Прилуки в тиші пробудились,
Річка Удай заіскрилась.

Луки вкрилися росою,
Дихає земля красою.

Магічний ліс у даль гукає,
Пташка пісню нам співає.
День новий несе пізнання,
Мрії, радість, сподівання!

ЧУЖИНЦІ

Приходять знову москалі,
Несуть лиш біль, несуть жалі.
Палають хати, плаче мати,
Як сина в неї йдуть забрати.

Шевченко плаче крізь віки,
Бо знов війна і знов кати!
Страждає мати, рве слова:
«Мій сину, де твоя весна?»

Стоїть вона серед руїн,
А серце рветься: «Боже мій!»
Чи вернеться її дитя?
Чи згасне в темряві життя?

Та ні! Вже більше так не буде,
Бо дух козацький не загине!
Народ повстане – й грім розбудить
Життя у вільній Україні!

ВІКТОРІЯ ОНОПРІЄНКО,
здобувачка освіти 9 класу
Бурімської гімназії
Ічнянської міської ради
Чернігівської області

СЬОГОДЕННЯ

Немов грозою налетіли
Орда чудовиськ і ракети,
Міста і села охопили
Тривога, плач і звук шахедів.

Нестерпний біль душі і тіла,
І чорний смуток на чолі.
Матуся миттю посивіла,
Бо син Микола – «на нулі».

Щоб серце зранене загоїти,
Тулить на грудях хрест і віру...
Надія є, що наші воїни
Повернуться живі і з миром.

НАДІЯ НА ЗУСТРІЧ

Її город – зразу за двором, ледь укритий снігом. Напередодні стояли теплі дні, за календарем був початок весни – березень. Лелеки в такий час із надією повертаються до рідних гнізд. Радіти б, але на душі в неї вже кілька днів неспокійно. Телефонний зв'язок із сином обірвався. Тривожні думки не давали заснути... Не стрималась, поїхала до військкомату, щоб повідомити про втрачений зв'язок. Люди в погонах утішили, але млість і тривога не відпускали...

Того дня вже зранку пролітав лапятий сніг, надворі пахло холоднечею. Пробігши по господарству, жінка побачила на снігу в кінці городу знесилоного лелеку, що крилами обійняв сам себе, сховавши голову, поклавши її на бік. Змерз, не рухався. Стояв, ніби пастух, потрапивши під зливу, обгорнувши чорним плащем плечі й руки. Він, ніби вріс у землю, стояв на одному місці. Шкода його, треба б піти до птаха, допомогти... Але час на роботу. Вирішила, що тільки повернеться, обов'язково навідає змореного чорногуза.

Біля старостату села стояло декілька чоловіків у військовому. Тенькнуло, згарячіло в неї біля серця. Невже найгірше? Боже мій! Це вони привезли їй сповіщення про зниклого сина! Розпач, рояться думки, аналізи ДНК... Підбігла, розпитала... Ні, не те... Слава тобі, Господи!

Коли повернулась додому, лелеки на горі вже не було. Мабуть, зібрався із силами й полетів шукати своїх побратимів. А звісток від сина все нема. Ні від нього, ні про нього... Надія, дзвінки, інколи рука трясеться, коли хтось телефонує. Почався лабіринт пошуку. Є надія, і вона воскресає щодня. Жінка знаходить сили, вірить, промовляє, щоб до нього «не прийшло зло й рана не доторкнулась до тіла» ... Вірить і надіється на довгождану зустріч.

Скоро знову березень. Хтось із друзів казав, що бачив уже лелек, диких гусей, лебедів... До її обійстя ще не прилітали. Але вона вірить, що з настанням тепла дочекається лелечого «кле-кле-кле». Вони прилетять обоє, і кожен із них скаже рідною мовою: «Я повернувся, я вдома».

ЖИТТЯ «ДО» І «ПІСЛЯ»

Мене зовуть Ірина. Із своєю сім'єю я проживала в невеличкому містечку прикордонної області України. У житті все чудово склалося. Мала дружну сім'ю, роботу, надійних друзів. Будинок наш потопає у розмаїтті квітів, кущів та дерев. Ми із чоловіком працювали, щоб син і донька мали всі умови для навчання та відпочинку. Вони в нас – школярі. Щодень ми переймалися їхніми проблемами, радили, допомагали в навчанні.

Одного лютого ранку наш спокій перекреслили страшні звуки вибухів та ракет. Із повідомлень ЗМІ зрозуміли, що розпочалася повномасштабна війна. На сімейній раді вирішили: чоловік збирається до військкомату, ми їдемо за кордон. Збирали швидко найнеобхідніші речі. Діти кілька разів запитували: «Мамо, поясни, що це?» Паніка враз зникла, коли неподалік знову пролунав вибух. Присіли, пересиділи,

почали добиратися до вокзалу. Було скрізь людно, якимось незрозуміло. Придбавши квитки, ми виїхали до Польщі. Серед присутніх пасажирів були теж діти, немовлята, літні люди. Терпіли, коли хотілося води.

Я дістала свій записник, почала гортати. Серед знайомих записів знайшла адресу своєї шкільної подруги, яка приїжджала щоліта до мами в наше містечко. Діти дрімали, а в моїй голові почали снувати різні думки: робота, школа, головне – житло. Було нелегко, поки обжилися. Щодня писала чоловікові, дізнавалася про все, що діється там, в Україні. Він відповідав, що проходить навчання на Житомирщині.

У дітей з'явилися нові друзі, у мене непогана робота. Згодом знайшла свою подругу Лізу, зустрілася з нею. Всі мої розмови зводилися до повернення додому.

Пройшло кілька місяців, мого Андрія відправили в Херсонську область, зв'язок із ним підтримується. Перебуваючи в сусідній державі, ми мали більше часу для відпочинку, подорожей, різних розмов. Часто ця країна вбачалася мені рідним домом, а на сусідній вулиці бачила будинок, вікна якого схожі на мої. На одному з вікон стояв вазон із такою ж орхідеєю, як у мене. Доріжка, що вела всіх нас до нового житла, нагадувала нам споришеву стежку біля нашого будинку. Ніби звикли, але як хочеться додому, у свій будинок, де збиралися своєю родиною...

А літом бачила розквітлі гладіолуси, схожі на мої різнокольорові жоржини. Як хочеться повернутися додому, в Україну!

ВАЛЕРІЯ ПАШКО,
здобувачка освіти 6–Б класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ЯК ВІЙНА ЗМІНИЛА МЕНЕ ТА МОЮ СІМ'Ю

Початок 2022 року став незвичним святом для нашої сім'ї. Відзначивши Новий рік та Різдво, ми з мамою й татом вирушили в туристичну поїздку. Саме тоді я вперше скуштувала екзотичні маракую та драконячий фрукт... У той час ми навіть не згадували слова «війна».

Лютий 2022 року... У соцмережах з'являються пости про можливий початок війни. Але майже всі українці, попри все, були переконані, що це ніколи не стане реальністю. Мої рідні стверджували, що це нісенітниця, а я їм вірила. Мені, третьокласниці, було тоді всього-на-всього вісім років. Закінчилися зимові канікули, і я знову з радістю пішла в школу, де побачила своїх друзів. І все було начебто добре, але доля склалася інакше...

Четвер, 24 лютого 2022 року... На годиннику 4:47. Я спала у своєму м'якому ліжку й смакувала сном. Аж раптом хтось почав мене будити – це була моя мама, налякана та бліда. Я, було, хотіла спитати, що сталося, але вона випередила мене: «Леро, почалася війна...» Перші мої слова були такими: «Мамо, а я піду в школу?» Вона з болісною усмішкою відповіла: «Ось приїдемо до бабусі й підеш у школу». Але я вже знала, знала, що всі ці слова були неправдою. Швидко вставши, почала збирати якісь речі з думками, що це все жарт, але ні ... Це реальність...

Поспіхом зібравши речі, ми вийшли на вулицю. Було темно, хоч око виколоти. Я сіла в машину й не могла відірвати очей від чорного німого вікна своєї кімнати, думала, що бачу її востаннє. Ми разом із батьками, хрещеною та її сином приїхали до бабусі. Вона плакала, дивлячись на нас, дітей, тому що ми були такі малі, ще світу не бачили, а нас спіткала така доля...

Коли скинула із себе верхній одяг, то побачила, що мій батько збирається кудись іти. Я підбігла до нього й спитала: «Тату, куди ти?»

Він глянув на мене й сказав, що все буде добре. Але я не вірила, тому говорила, що не відпущу його, але батько пояснив, що повинен захистити нас та односельців. Мені стало так боляче, але я не могла плакати, хоч і змушувала себе це зробити, але ніяк не виходило. У телевізійних новинах розповідали, як почалася повітряна тривога в Києві, і показували страшні наслідки перших прильотів ракет по інших куточках України.

Увесь день я провела в поганому настрої, як і мої рідні. Печаль, смуток і тривога панували в бабусиній оселі. Я не могла не думати про тата. «А якщо з ним щось трапиться? Як ми будемо жити далі?» – питала в себе, але так і не змогла знайти відповіді. Я дзвонила татові, але він не відповідав... Настав вечір, і коли востаннє, уже без надії, потелефонувала йому, рідний голос відповів: «Усе добре... Не хвилюйтеся, скоро буду вдома!» Коли я це почула, то була така щаслива, як ніколи. Ми з нетерпінням чекали на тата: я, мама, бабуся, хрещена та мій двоюрідний брат. Коли батько повернувся, дізналися, що сьогодні вранці на аеродромі в Ніжині сталася біда: рашистська ракета влучила в будівлю, загинули військові... Але вони просто були на роботі... І не знали, що їх чекала така доля...

Перший тиждень пройшов дуже погано. Були часті відключення електроенергії та води... Через це холодильник майже не працював і продукти в ньому псувалися. Також ми допомагали дорослим забити всі вікна, щоб навіть маленька краплинка світла не проникала надвір. Пригадую, що тривога могла тривати від двох до шести годин на добу...

На вулиці був березень, але сніг досі сипав безперестанку, здавалося, наче зима ніколи не закінчиться... Я та мій двоюрідний брат думали, що це природа нас захищає від ворожих ракет... Через деякий час дорослі нарешті дозволили вийти надвір. Після двох тижнів перебування в чотирьох стінах ми зраділи, що змогли побачити сніг, відчутти його на дотик і на смак... Пам'ятаю, що світло, тепло та воду вже відмикали не так часто, як раніше... І це не могло не робити нас щасливими.

Надворі був майже квітень, і моя сім'я зважилася на важливий крок. Повернутися знову до домівки, туди, де ми жили майже три роки до дня повномасштабного вторгнення ворога на землю України... І хоч це було ризиковано, усе-таки зважилися на переїзд. Ніколи не забуду хвилювання й радості, коли ввійшла до своєї квартири й побачила всі речі, які не змогла забрати із собою... Я була дуже щаслива, що нарешті буду в себе вдома, у рідному Ніжині.

На початку квітня почалося дистанційне навчання. Я побачила всіх своїх однокласників та вчителів. Хоч ми спілкувалися через екран, але все одно була рада, що вони живі та здорові.

Зараз мені майже дванадцять років, і знову лютий... І в цьому місяці вже треті роковини повномасштабного вторгнення рф в Україну. Я пишу цей текст, згадуючи, як мені було тоді страшно, як гинули люди, як прокляті рашистські ракети руйнували вщент будинки й мої мрії, як ми не могли вийти з домівки, бо було лячно за наше життя... І тепер нарешті зрозуміла, що раніше, на жаль, не цінувала того, що в нас було...

Коли мене запитують про найзаповітніше бажання, завжди відповідаю, що хочу миру. Миру нашій Україні, щоб усе було, як раніше... Щоб ніхто не страждав, щоб матері військових нарешті побачили своїх синів живими та здоровими тут, у рідних оселях, де завжди є ласка, добро та любов сім'ї, а не в сирих окопах, у проклятому холоді. Знаю: коли закінчиться війна та настане мир, моє найзаповітніше бажання здійсниться. І я знову насолоджуватимуся мирним смаком маракуї та драконячого фрукта...

ДМИТРО ПЕТРОВСЬКИЙ,
здобувач освіти 6 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

ТИТАНИ

Ми, діти України, ось уже майже три роки живемо у важкому стресі: щоденно лунає тривога, гинуть українці, знищують окупанти наші міста й села... Але ми всі тримаємось, і перш за все завдяки нашим воїнам. Ми всі намагаємось допомогти нашим хлопцям: хтось – копійчкою, хтось – теплим словом. Моє завдання – навчатися, бо це теж своєрідний внесок у відновлення моєї держави.

Та найбільше, звісно, роблять Вони – Незламні Титани, які віддають своє життя, борються до останнього, не бачать рідних місяцями, недоїдають, перемерзають... Це все вони – Герої, що, подібно Титанам, стоять на сторожі рідної землі, тримають її міцно, відважно, мужньо...

Вони виборюють Перемогу для всіх нас, щоб ми були патріотами нашої неньки України, щоб жили в мирі, навчалися, раділи життю. Захисники ризикують щохвилини своїм життям заради нашого. Я щодня переймаюся тим, як допомогти хлопцям. Єдине, що я можу, – це збирати гроші на донат. І я цим займаюся. Нещодавно я з друзями зробив маленький блокпост, на якому ми назбирали одну тисячу гривень. Я віддав ці гроші в ГО “Довіра”. Там мені подарували шеврон “Волонтер”.

Чесно скажу: приємно, ой, як же приємно допомагати й бути частиною дружньої волонтерської родини.

Я щодня молюся за наших Воїнів. Радію, коли нарешті лунає відбій тривоги. Це вселяє надію на порятунок та Перемогу!

Дорогі наші Незламні Захисники, якнайскоріше повертайтеся додому з Перемогою! Ви – наша гордість, наш надійний тил. Пишаюся вами! Ціную вас! Молюся за вас!

ТЕТЯНА САВЧЕНКО,
здобувачка освіти 10 класу
Дубовогаївської загальноосвітньої школи
I–III ступенів
Яблунівської сільської ради
Прилуцького району Чернігівської області

***

Наші ранки починаються не з кави,
А з тривог та дронових атак.
Ми живемо в час такий лукавий,
Коли світ не може захистити нас.
Наші діти гинуть безневинно,
Кожен день ми всі мов під прицілом.
Так же бути, мабуть, не повинно...
Не шматуй, ти, враже, наше тіло!
Згинь навіки, стоголовий Цербер.
Зникніть, кровожерливі кати!
Ми все витримаємо, ми стерпим,
Щоб Україну-неньку зберегти.

***

Осінні квіти пахнуть літом.
А жовте листя стелеться туманами.
Щасливі спогади розвіяв вітер.
Самотній день блукає над лиманами.
Безмежна синь лягла у далечінь.
І ясні зорі виринули з попелу.
Мандрює осінь на своїм коні.
Лютує кінь і б'є об землю зопалу.

***

Я сьогодні в військовій формі
І тримаю в руках автомат.
А думками – рідного дому
Відчуваю п'янкий аромат.
Я сьогодні на полі бою
Захищаю наш рідний край.
А в думках – на своєму полі
Збираю рясний урожай.
Я сьогодні на полі бою
По крупинках збираю долю.
А мені б – в полі ниву жати.
А мені б – щастя й волю мати.
А мені б – у близькому колі
Веселитись у ріднім домі.
Я за те й пішов воювати,
Щоб ніколи цього не втратити.

***

Обірвалось молоде життя.
Вражі кулі розіп'яли тіло.
Душа воїна злетіла в небуття.
Сяйво сонця згасло під прицілом.
Чорний ворон кряче там згори.
Не злетить соколик в мирну весну.
Не почує сміх своєї дівчорони.
В матері лиш в спогадах воскресне.
Заніміла молода вдова.
Серце біль пронизує нестерпний.
Переплутались думки й слова.
Погляд лине в далечінь безсмертну.
Замете зима сліди війни.
Від прозріння ми захочем вмерти.
Боже, усі війни світу зупини!
Всели віру в силу милосердя.

КАТЕРИНА САВЧУК,
*здобувачка освіти 7–П класу
Лицею № 29 Оболонського району м. Києва
імені Петра Калнишевського*

ВІТЕР МАНДРІВ

Кожен із нас хоча б раз у житті відчував бажання побачити нові місця, відчутти нові враження та завести нові знайомства. Вітер мандрів, як символ свободи і пригод, завжди манив і закликав до відкриттів. Мандрівки – це не лише фізичні подорожі, а й подорожі у світ власних думок і вражень, можливість знайти себе та зрозуміти навколишній світ.

Уперше я вирушила в подорож на канікулах. Ми з друзями поїхали до Карпат. Ці гори, з їхніми величезними вершинами та чистими ріками, вразили мене своєю красою. Ще тоді я зрозуміла, що природа може бути справжнім джерелом натхнення. Прогулюючись лісами, я відчувала, як вітер шепоче мені свої таємниці. Кожен подих свіжого повітря сповнював мене енергією та бажанням пізнавати більше.

Подорож до міст також залишила незабутні враження. Я пам'ятаю, як відвідала Львів – місто з багатою історією та неповторною архітектурою. Гуляючи вузькими вуличками, я відчувала, як кожен камінь розповідає свою історію. Кав'ярні з їхнім затишком і ароматом свіжоспечених булочок дарували відчуття тепла й домашнього затишку. Спілкування з місцевими жителями стало для мене справжнім відкриттям: їхні історії, традиції та жарти вносили в мою подорож яскраві кольори.

Вітер мандрів, який колись здавався далеким і недосяжним, тепер став частиною мого життя. Він веде мене новими шляхами, відкриває нові горизонти й запрошує в нові пригоди. Я навчилася цінувати кожен момент, кожну зустріч і кожну нову місцевість. Подорожі навчають нас бути відкритими, спостережливими й чуйними до всього, що відбувається навколо.

Зараз я розумію, що мандрівки – це не лише спосіб втечі від рутини, а й можливість знайти свій шлях. Вітер мандрів несе нас до нових звершень і дарує незабутні спогади, які залишаються з нами на все життя. І, можливо, це найбільший подарунок, який можна отримати від кожної подорожі – досвід, який змінює нас, робить мудрішими й відкритішими до світу. А найголовніше – мандрівки повинні бути не вимушені, а заплановані, і щоб перебування в інших країнах приносило задоволення й натхнення, а не бажання повернутися додому, як під час повномасштабного вторгнення країни-агресора.

ВАЛЕРІЯ СИНЕНКО,
здобувачка освіти 10 класу
Дубовогаївської загальноосвітньої школи
I–III ступенів
Яблунівської сільської ради
Прилуцького району Чернігівської області

***

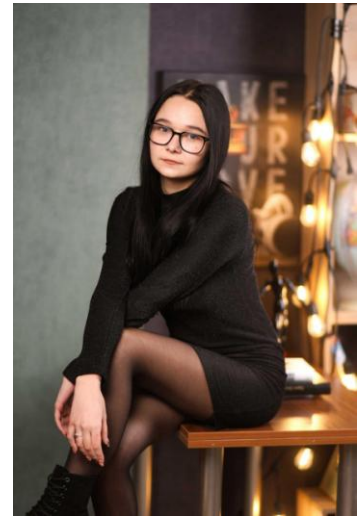
Війна ця землю рве, як буря люта...
Палає все: машини і хати...
Стоїть розгублено людина скута,
Не знаючи, куди їй далі йти,
Куди сховатися від смерті і від скрути.
Пала земля, ракети нищать долю
Старих і молодих, дорослих і дітей...
Та не забрати тобі, враже, волю
У цих сьогодні ще наляканих людей.
Ти ще відчуєш смак поразки й болю.

ВОЇНАМ

У ромашковому полі чути «град» –
Обіззався через поле клятий враг.
А попереду в окопі рідний брат.
Він вбиває ворогів усіх підряд.
Ми війни не чекали,
Нам не треба війни.
Лиш би в мирі нам жити,
В чистім полі іти.
Лиш би росяні трави
Мерехтіли в лугах,
Лиш би квіти печалі

Зникли всі у віках.
У ромашковому полі гине цвіт,
У ромашковому полі зацвітають маки.
Їм би жити ще багато-много літ.
Їм би щедрій Україні долю дати...

АМІНА СИТАР,
*здобувачка освіти ІІ класу української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

***

З холодами замерзають почуття,
Тоненьким шаром покриваються, а потім
застигають.
Застигають надовго, дуже міцно й твердо.
Стають холодними, мов крижинки, боляче їх
чіпати.
Душа так намерзлась, і серце терпне...
Дуже важко вибратися з холоду і важко показати,
Доказати, довести, що й ти із почуттями.
Ніби відчуваєш все, а погляд так змінився.
Від очей віє вітер та холод крадеться...

***

Любити тебе – це як потреба в повітрі.
Не відчувати свого серця, а чути тебе,
Розумом, душею – аби тільки любити.
Твої очі – як кристали, дуже дорогі для мене.
Душа твоя, немов хмаринка, легка та світла
водночас.
Твоє серце прекрасне любити може тільки так.
Твоя любов – як перше чудо світу,
Вона єдина, незрівнянна, цінна.
Скажи, чи варто так любити?
Чи варто серце віддавати?
Просто я б за тебе віддала і весь світ...

ОЛЕНА СКРИПНИК,
здобувачка освіти 11 класу
Прилуцького ліцею № 9
Прилуцької міської ради
Чернігівської області

ОДИНАК
(образок)

Нарешті все стихло, і він зміг вибратись із льоху, у якому жив другий рік. Примружився від денного світла, вдихнув на повні груди повітря. Воно пахло осінню й порохом. Сьогодні щось довго обстрілювали, вибухи було чути в місті, а тут, у присілку, давненько не прилітало – майже два дні. Два дні. Так багато і так мало. Два дні, щоб зруйнувати колись квітучий куточок, знищити всі будинки, зрівняти із землею. Він сумно глянув на свій сад, точніше на те, що від нього лишилося. Вивернуті з корінням колись елітні яблуні простягали до нього свої кострубаті гілки. «Як кощаві руки смерті», – чомусь раптом спало йому на думку. Усе було чорне й непривітне. На гілці тріпотів на пронизливому вітрі одинокий листок. Уже пожухлий, бурий, тріпотів-бився, але тримався. Здавалося б, уже пора розпрощатися з гілкою, зробити свій останній політ і лягти на землю, туди, де валялися інші такі ж листки. Але ж ні! Чорний, битий дощами й осколками снарядів листок тримався. Отак і він. Єдиний на все велике колись селище... І діти вмовляли виїхати, і волонтери приїздили, і хлопці, що тримають тут оборону, пропонували свою допомогу – не погодився. Він, правда, збирався поїхати, навіть до автобуса дійшов (ще тоді, коли починався контрнаступ). Але чим далі відходив від свого обійстя, тим важчими ставали кроки, і серце тягнуло, ніби воно було з'єднане невидимою, але такою міцною ниткою з його оселею. Тоді він розвернувся й мало не підбігцем кинувся додому. І вирішив: що б там не було – лишиться тут. А потім почалося пекло. Обстріли тривали майже безперервно. Від них здригалося все, не стало колись веселих будинків, розкішних садків і буйних городів. Усе змішалось, перемололося, стало суцільною вирвою-раною. Коли стихало, піднімався зі свого сховку, сумно дивився вбік позицій наших хлопців, прислухався, чи все в них добре. От і зараз він вдивлявся в далеч, туди, де над водонапірною баштою тріпотів жовто-блакитний прапор. Майорить. І всміхнувся. Згадав, як

русня лупила по ньому з усього, що в них було, а збити так і не вдалося. Не дають наші хлопці йому впасти. Зняв із голови стару заячу шапку, перехрестився, потім осінив хрестом позиції наших воїнів (це був щоденний його ритуал) і знову побрів до льоху. Він нікуди звідси не поїде. Він удома, і ніхто й ніщо не змусить його покинути оцей клаптик землі... Знову почала дрижати земля...

КАЗКА ПРО ДВОХ СЕСТЕР

Колись давно, а може, недавно, жила велика родина, і жило в ній аж п'ятнадцятеро дітей. Як не дивно, але були вони всі різні, не схожі одне на одного (а на батьків і поготів): кого підкинули, хто сам прибився, а кого й переманили. Жили по-різному. Хто сильніший та кмітливіший – добре, хто малий та слабосилий – погано. Так минав рік за роком. Діти все росли й росли. Стало тісно в батьковій хаті. Утомився й батько від них, тому й відпустив у світ: ідіть, мовляв, і самі на хліб собі заробляйте, а то звикли на шії сидіть...

А як же спадок? Як жили разом, то все спільне було. Отже, треба ділити. Та старша дочка швидко все прибрала до своїх рук, а більш наполегливих і тих, хто хотів справедливості, витурила геть. Нічого не залишалось іншим сестрам та братам, як розійтися й почати нове життя.

З усього цього найбільше тішилась наймолодша сестра. Це нічого, що гола та боса, головне, що вільна й може сама на себе заробляти. А то, було, у батька за всіх зерно посій, збери, змели, хліба напечи, корів попаси, подій, молоко на базар віднеси, овочі прополи, збери, на зиму запаси зроби... Тепер вона сама собі господиня. Знайшла затишний куточок, збудувала собі хатку, простору, біленьку, посадила садочок, квіточок насіяла, вулики поставила. Городчик скопала, усього насадила. Там он пшеничка золотиться, там соняшник голову вгору дере, і корівка в хліві мукає, і свинка рохкає... Таку господиньку швидко помітили парубоцькі очі... Ось вона вже й дружина, скоро матір'ю стане... Невдовзі в родині з'явилося троє синів.

А що ж інші? Теж нічого. Знайшли своє місце під сонцем, живуть потихеньку. Не сидиться тільки старшій сестрі. Усе, що отримала в спадок, швидко закінчилось: розтягли діточки ненаситні (а байстручат було чималенько!). Сама робити не звикла. Вирішила вона поїхати в гості, провідати своїх братиків та сестричок. Ті радо її вітали, пригощали, ділилися всім, що мали. Та їй було все мало: то килим

поцупить, то картину, то землю поясом перемеріє й забере шмат, бо, бачиш, без неї ділили, а це все її земля, її спадщина.

Не могла вона минути, звичайно, і молодшої сестри. Сюди вона найчастіше навідувалася.

– Як ти, сестро, гарно влаштувалася. Усе багатієш? Треба ділитись!

І молодша ділилась.

– Яке гарне полотно!

– Бери.

– Який смачний борщ із пампушками!

– Смакуй.

– Яка гарна вишиванка! Яке намисто!

– Одягай.

– Яка чудова пісня!

– Підспівуй.

Нічого не жаліла молодша сестра для старшої. Як-не-як, а рідня...

А очі старшої все заздрісніші, а руки загребучіші, а думки все чорніші... І здається їй, що чим більше вона в молодшої забирає, у тієї все одно добра не зменшується, а збільшується. «Не бути тобі, сестричко, щасливішою за мене!» – вирішила. І зробила от що. Приїхавши наступного разу на гостину, почала сестриному старшому сину байки розказувати: поїхали до мене, я тобі, мовляв, усе дам, будеш у мене, як син. І таки вмовила... Поїхав – і як підмінили його: мову забув, братів та матір теж, – одним словом, відцурався роду. А старша сестра радіє! Вирішила й другого сина переманити, та не встигла. Поїхав той в інші далекі краї, на Захід, долю шукати. Але ж є ще молодший син! Але той тітку не послухав, бо дуже любив свою маму, жалів її, бо рвалося серце материнське за дітьми, що виїхали з рідного дому й забули про неї... Зловтішається старша сестра, що молодша сумує. Та недовго раділа: повернувся середній син додому та давай матусі говорити:

– Поїхали, ненько, зі мною. Там гарно, великі міста. Усього вдосталь. Люди заможнo живуть. І ми заживемо.

Як почувла це його тітка, аж перекошило її. Кинулася до сестри:

– Чого ти туди поперешся? Кому ти там потрібна будеш? Краще вже до мене. Ми ж родичі, живімо, як жили.

– Е ні, тітко! – каже їй небіж. – Досить! Скільки можна нас оббирати? Усе, що ліпше, ви в нас забрали та собі в скриню склали. Ми не ваші раби.

Як почувла це тітка – мало не луснула від злості. Оце вже ні! Не буде по-вашому. Кинулася до старшого небожа: бач, мовляв, що твої

родичі надумали – від рідні відцуратися! І той, як покірне теля, почав щось там мимрити:

– Что ти, мать, на тьотушку прьош? Негоже так с родними поступать. Кто тебе еті сосєді. Ми ж родние, у нас усьо общєє...

Молодші брати тільки посміялися з того.

– Ні! Не буде по-твоєму, сестричко! – вигукнула старша. І поперло все її байстрюччя на чолі з небожем на землі молодшої сестри. Поперло танками, літаками, кораблями та іншою новітньою зброєю. Та стали на захист матері молодші сини та онуки, що вже вирости й зміцніли. Прийшли їм на допомогу й добрі сусіди із заходу. І вигнали з рідної землі всю тітчину нечисть. Натовкли їм пику й під зад надавали. А старшого братика так батогами відходили, що той ураз згадав, хто він і якого роду. І розцвів той край ще яскравіше та пишніше.

І я там бував, вареники із сметаною їдав, пісні гарні слухав і на вус мотав: хто любить свою землю-матір, охороняє її і готовий життя за неї віддати – вічно житиме у віках! Слава героям!

МАКСИМ СМОВСЬКИЙ,
*здобувач освіти 9 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області*

БАЖАННЯ

Тихо падали з неба зірки,
Зорепадом чаруючи очі,
Милували усіх навкруги
Ніжні спалахи серед ночі.
Розлітались в небесній імлі,
Світлим відблиском в серце влучали,
Роздавали всім чари свої,
Ніжним співом небес колисали.
Про своє мріяв кожен з людей
І просив, щоб здійснилось бажання,
Серед безлічі справжніх речей
Молоді попросили кохання,
А старенькі, як в давні часи,
Захотіли здоров'я та сили,
І щоб менше було сивини,
І щоб їх поважали й любили.
А малеча просила в зірок
Подарунків багато-багато...
Лиш один хлопчик тихо сказав:
– Я бажаю, щоб вдома був тато.
Просльозились холодні зірки,
Бо впізнали хлоп'я з України.
Чітко знали на небі вони,
Що боронить татусь Батьківщину,
Тож направили сили свої,
Щоб здійснилось бажання дитини –
Повернулись додому сини
І щоб мир настав в Україні.

*Автор малюнка – здобувачка освіти
9 класу Остерського ліцею №2
Анастасія Нефедкіна*

Я ПИШУ УКРАЇНІ ЛИСТА...

Я пишу Україні листа:
Ну привіт, моя мила та щира,
Україно незламна моя!
Я у Бога вимолюю миру.
Тобі тяжко. Загарбники вражі
Так паплюжать землі дідів,
Та сини твої й доньки відважно
Відбивають усіх ворогів.
Не скорися, рідна, благаю,
Міць візьми у меча й корогви,
Перемоги з нас кожен чекає,
Тож борися!

Тримайся!

Живи!

МОЄ КОРІННЯ

На вулиці ніжно схиляє своє гілля вишня. Стомилася вона за стільки літ, стара-стара стала, але ще так хоче жити, хоче дочекатися весни, одягнутися в ошатне листя, подарувати людям урожай... Подивишся на вишеньку – і розумієш: старенька, немічна, багато пережила, багато побачила.

Але в сирій землі потроху тримається коріння. Коріння – основа основ старенького деревця. Що б не було з гіллям, листочками, стовбуром, та поки коріння жевріє – вишня живе.

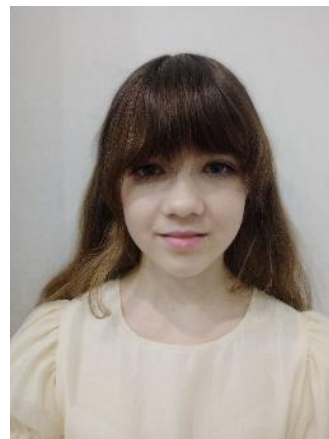
Теж саме й у людей. Коріння – то наша основа, рід, котрий живить, підтримує, дає силу... Кожен із нас має таке коріння – потужний заряд енергії життя. Без роду ми – ніхто, маса – сіра й

безлика. Тому так важливо тулитися одне до одного, берегти звичаї, традиції, житися з рідного коріння, напоювати його для нащадків...

Моє коріння – українське. І я цим пишаюся. Я щасливий, що народився й виріс саме на цій благословенній землі. Українці – особливі. Вони мають таку потужну енергетику, такі культурні традиції, звичаї та обряди, таку незбориму силу волі, що серце сповнюється гордістю, бо ти – українець і разом із молоком матері увібрав у серце, душу, єство цю доленосну енергетику.

Сьогодні в кожного з нас хочуть відібрати право на життя, на розвиток, право на майбутнє. Ми боремося: хтось – на лінії фронту, хтось допомагає волонтерством, а хтось просто навчається, сидить за шкільною партою. У кожного своя роль, та мета одна – зберегти нашу ідентичність, неповторність, непересічність... І заради цього ми будемо стояти до кінця, до Перемоги!

ЕЛІЗАВЕТА СТАЦЕНКО,
здобувачка освіти 5–А класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ЗИМА НАСТАЛА СНІГОВА

Зима настала снігова.
Дерева в тиші вже поснули...
І тихий вечір наступив, а зорі світло увімкнули.
Все спить, листочки вкриті снігом...
І в лісі тихо...
Тільки ледь чути, як десь далеко виє сірий вовк.
А може, то собака?
Ведмідь вже спить у барлозі,
І тільки зайчик десь залишив слід на білому сніжку...
Та білочки в деревах вже зимують.
От і настала казка зимова: щедрують, колядують діти.
Така краса!
А я сиджу собі у хаті і виглядаю із вікна.
Зима, зима, настала снігова зима!

МОЇ КОТИ

У неділю вранці-рано
Чую шурхіт із тахти.
Я підходжу до дивана.
Ну, а там – мої коти
Розмовляють між собою.
Отака-от дивина:

Скільки років ми живемо,
А того не знаю я...
«Я найкращий! – каже Тимчик. –
Вмію гарно я співать!»
«Що твій спів, – говорить другий, –
Спробуй мишку упіймать!»
«Мишами ти не здивуєш,
Теж мені ще новина!
А ти спробуй от Шопена
На роялі так заграть!»
«Я – філософ, це всі знають, –
Відповів Платон йому, –
Всі коти і навіть Тузик
Чують проповідь мою!»
Сперечалися, хто кращий,
В кого, бачте, є талант...
Ну, а я стою й дивуюсь:
Може, в школу їх віддять?

ПРИЙШЛА ВІЙНА

Прийшла війна.
Її я не чекала.
Прийшла війна,
Я тихо, мирно спала.
Вона ввірвалася, нікого не питала
І наробила горя й бід немало!

Як хочеться піти на луг і посидіти,
Зібрати величезний букет квітів.
І бігти, бігти, хмарки обіймати,
А не сидіти у підвалі і чекати...

Прийшла війна,
Її я не чекала.

Прийшла війна,
Я тихо, мирно спала.

А мама вранці лагідно будила,
Тихесенько на вушко говорила:
"Вставай, моя дитинко, уже ранок,
І тато нам приготував сніданок!
Нема війни, то лиш поганий сон,
Який наснився всім і вже пройшов!»

МАРІЯ ТРИГУБ,
здобувачка освіти 9 класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

БАТУРИН-ГРАД

Батурин-град зустрічати радий
Людей ізвідусюди.
Сюди з цікавістю спішать
Із зарубіжжя люди.
А ми – свої. Сусіди з ним,
Між нами сотня кілометрів.
Козацький дух ми відчуваєм,
Як вітер звідти дме.
Тож і поїхали туди, аби переконатись,
Що дух козацький тут гуляє
І є кому вклонятись!
Зустріли нас міські дома
У тиші й благодаті.
Різницю не відчули ми
У чотирьохсотлітній даті.
Такі ж спокійні, ділові
Снують повсюди люди,
Лиш мури і свята земля
Серця ятрить і будить.
У центрі міста стрімко ввись
Святиня Божа вознеслась.
Вона є свідком давніх лих,
При ній ця бійня відбулась.
Грабунок був і різанина –
Все винесли, все підмели.
Ікони плакали сльозами,

Коли із храму їх несли.
Стрімка й велична ця будівля.
Без позолот її покрівля.
Іконостаса злато сяє,
Людей, що йдуть сюди, вітає.
І наяву, неначе вила,
Літала тут нечиста сила.
І втратила я спокій свій,
Коли дізналась – тут був “Вій”.
Он вежа височить струнка –
Із вікон дивляться гармати.
Не вийшло фортецю зразу взяти,
Допомогла і Сейм-ріка.
Лягло немало ворогів,
В ровах лежать, на частоколі,
Їм непереливки було,
Це їм не вдома, в чистім полі.
Тож закипіла вража лють.
Пішли на підкуп – вони вміють.
Розвідника у табір шлють,
А той “слабеньких” шантажує.
Знайшовся виродок один, –
Мабуть, один на весь Батурин.
І спокусивсь на гаманець.
До чого підлим був цей дурень!
Вночі не спав ворожий стан.
Підкоп робили, наче миші.
І перед ранком, коли сон,
Їх постріли порвали тишу.
Тримались стійко козаки,
Та все ж ріділи оборонці.
Упав останній під вогнем,
Блиснувши шаблею на сонці.
Цього замало ворогам,
Їх лють, злоба не мали меж.
Столицю знищили дотла,
Від трупів – не пізнати вежі.

Старих батьків, малих дітей
Скидали в рів, як хмиз для гаті.
Уже тоді, на всі віки,
ці нелюди були прокляті!
Розграбували, розтягли все,
Що увагу привертало.
А потім їли і пили
І нахваляли наше сало.
Мурашки в мене по спині,
Холодний піт з чола стікає.
Не знав, не думав, не гадав
Богдан Хмельницький,
Що чекає нащадків інших поколінь,
Яких тепер уже немає.
Скінчилась вольниця козацька...
І темна ніч – аж два віки.
Та з попелища відродились –
Батурин-град і козаки!
Тепер я стверджувати маю,
Що рідний край – це героїзм.
Люблю тебе і поважаю –
Це не дитячий егоїзм!
Багато вражень залишила
Козацька братня могила.
Батурин славний був би рад,
Щоб більш не ліз сюди “наш брат”.
А я запрошую людей
Відвідать цей святий музей!

АНГЕЛІНА ТРУШ,
здобувачка освіти 8–В класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ВІРНИЙ ДРУГ

Дружба людини із собакою – це найвірніша та найвідданіша дружба. Андрій це добре знав. Сонце почало сходити, коли він востаннє провів рукою по шерсті свого пса Джека. Тварина відчувала, що щось не так, і її очі були сумними, а хвіст майже не ворухився.

«Ти чекай на мене, добре? – тихо сказав Андрій, одягаючи військову форму. – Я повернусь, обіцяю». Джек гавкнув, наче розуміючи слова господаря.

Минав час. Андрій був далеко на війні, а Джек щодня вибігав до воріт, сподіваючись побачити свого хазяїна. Сусіди підгодовували його, але він не відходив від дому, вірно чекаючи.

Тим часом Андрій, сидячи в окопі після важкого бою, дістав із кишені стару фотографію. На ній він був удома, разом із Джеком. Пес сидів поруч, і його очі випромінювали радість, а Андрій ніжно тримав руку на його голові.

«Як ти там, друже?» – думав він, розглядаючи світлину. У найскладніші моменти, коли навколо лунали вибухи, думка про Джека допомагала йому опанувати страх. Він уявляв, як нарешті повернеться додому, відчинить ворота, а Джек, як завжди, кинеться йому назустріч.

І ось одного дня після довгих місяців розлуки Джек відчув знайомий запах. Він позіхнув, підняв голову й побіг. Біля воріт стояв Андрій – змучений, але живий.

Пес кинувся до господаря, заскавчав від радості, закрутився навколо нього, ніби не вірив, що це насправді. Андрій присів, обійняв собаку й тихо сказав: «Я ж обіцяв, що повернуся...». Джек знав: вони знову разом, і тепер ніщо не зможе їх розлучити.

Дружба людини й собаки – це найвірніша та найвідданіша дружба.

НАЗАР ТУРЧИН,
*здобувач освіти 11 класу
математичного профілю
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради*

НЕЗЛАМНИЙ

Любі мамо й тату!
Я – десант незламний!
Тож іду у саме пекло
Нашу неньку захищати.

Будемо з братами відганяти ворога,
Незважаючи на те, що на нас летить.
Там зрівнюють усе з землею,
Там смерть по полю ходить,
Але ми з братами йдемо вперед, ламаючи ворогів.

А ті все пруть і пруть із танками й гарматами,
Нищачи все на своєму шляху без всякого жалю.
Та ми, незламні, не здамо ні метра,
Будемо боротися до останнього моменту,
Відкинувши всіх ворогів, які зайдуть на наші
землі зі своїми планами.

Але якщо прийде мій час, і я ляжу в полі –
Полечу до раю із пекла, яке я пройшов.
Та я завжди буду поряд із вами, щоб оберігати.

Тож любі мамо й тату!
Ви будете мною пишатись.
Я пишу історію
Незламної держави!

МІЛАНА ХВАЛІЦЬКА,
здобувачка освіти 6 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

ЛЮДЯНІСТЬ

Війна... Вона болючою іскрою увірвалася в наше життя. Хтось втратив своїх рідних, хтось – домівки, матері щодня відправляють на фронт своїх синів, багато дітей вже ніколи не дочекаються своїх татусів...

Та від війни страждають не тільки люди, страждають і звірі, птахи, домашні улюбленці...

Раніше я щодня годувала білим насінням, яке із села передала бабуся, горобців. Вони настільки до мене звикли, що брали смаколики прямо з руки. Та з початком війни й птахи змінилися. Вони стали обачнішими, обережнішими...

Одного разу після страшних “градів” я помітила на вулиці зраненого горобчика й одразу забрала його до квартири.

На щастя, батько мого друга – ветеринар. Він приїхав до нас, оглянув горобчика, перев’язав крильце та сказав, щоб я не хвилювалася: мій горобчик буде жити.

Він став нашим домашнім улюбленцем. Я придумала йому ім’я – Тотошка. Із часом крильце загоїлося, і ми з родиною випустили друга. Він не одразу злетів, але через пів години розлітався й полетів. Вдома (під стріхою нашого будинку) його чекала любляча родина.

Інколи я чую від дорослих, що тільки люди здатні відчувати любов, тепло, ніжність...

Та це не так. Я переконалася в цьому особисто, бо Тотошка щодня прилітає до мене та своєю поведінкою намагається показати, що неймовірно вдячний мені за порятунок. А я надзвичайно вдячна йому за дружбу та віру в те, що птахи теж можуть бути справжніми друзями.

СОФІЯ ХІЛЬ,
здобувачка освіти 8 класу
Синявського ЗЗСО І–ІІІ ст.
Корюківського району
Чернігівської області

ПАМ'ЯТІ КОБЗАРЯ

Написав про народ кріпаків й козаків
Лиш Тарасу Господь дав насагу,
Про українське село, де сім'я бідняків,
Про одвічну козацьку славу.

Ніби річка в бистринь, його вірші лились
Про життя безталанне без долі,
Про сестер і братів, які в наймах колись
Всі померли, не знаючи волі.

Він писав про шляхи, про Дніпра береги,
Про тополі і верби плакучі,
Про барвінок п'янкий, гайдамацькі яри,
Про степи і високії кручі.

Наш величний Кобзар слову вірний завжди,
Він вбачав в ньому силу і правду,
Захищав і беріг свій народ від біди,
Був борцем за Українську державу.

Спом'янімо його, і нехай заповіт,
Що писав наш поет для народу,
Смолоскипом горить на дорозі святій
Українського славного роду.

ПОМОЛИМОСЬ ЗА УКРАЇНУ

Захиснику, звертаємось до тебе,
Уклін доземний за безхмарне небо.
За тиху ніч і ясні світлі зорі,
За мир і спокій, вільнії простори.

У боротьбі за землю рідну, милу
Хай Господь Бог надасть наснагу й силу!
Черпайте дух землі, й козацька слава
В нас житиме, бо вільна в нас держава.

Старий Дніпро, зеленії Карпати,
Під стріхою з соломи стара хата.
Цю пам'ять ми ніколи не забудем.
Розквітне Україна й щастя буде!

Засієм ниви ми зерном дорідним
І тихим ранком сонячним погідним
Вийдем у степ і станем на коліна,
Помолимося за Рідну Україну.

УКРАЇНА

Благословенне слово – Україна!
Благословенна мова солов'їна.
Благословенні Леся і Тарас,
Благословен народ, який не згас.

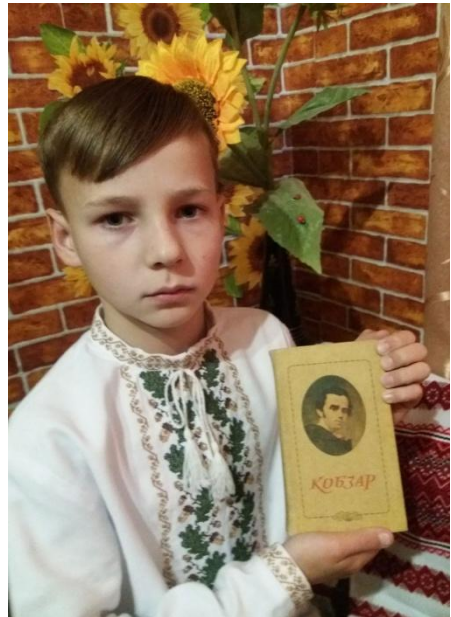
Не згас від воєн, від тортур, від горя,
Звучать слова про мир, про щастя, волю.
Ген від Карпат по рідне Придесення –
То українська сторона пісенна.

Мелодії рідною, українською,
Старовинною мовою материнською –

Ми із дитинства ті пісні співали,
Мовою рідною «мама», «мир» писали...

Не зрадимо ми націю свою,
Життя в нас буде, наче у раю,
Річки, озера – рідна сторона,
Ти в нас єдина, ти у нас одна!

ВІТАЛІЙ ЦИГАНКО,
здобувач освіти 8 класу
Срібнянського ліцею
Срібнянської селищної ради
Чернігівської області

ПОКЛИК СЕРЦЯ Й ДУШІ

Доброта та милосердя властиві людям, що здатні прийти на допомогу, що більшу частину свого часу витрачають на діяльність, яка є корисною людям і суспільству, – волонтерам.

Ще за часів Київської Русі два ратники збирали на поле бою третього; воякам УПА всім можливим допомагали небайдужі добровільними пожертвуваннями; без волонтерів не було б Майдану, точніше, він би зібрався, але навряд чи вистояв без народного волонтерського тилу.

Сьогодні про волонтерський рух в Україні, пов'язаний із російсько-українською війною, із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним, феноменом, одним із джерел стійкості українців, адже наша самоорганізація не має аналогів у світі.

Із перших днів війни кухаря Подільської школи Валентину Іванівну Желібуну непокоїла думка: «Чим би прислужитися, чим би допомогти хлопчикам-солдатам?». Майже щодня приносила в церкву гуманітарну допомогу: теплі речі, засоби гігієни, консервацію.

16 вересня 2022 року в селі з'явилися наші військові. Валентина Іванівна запитала їх, чи потребують допомоги. Командир, соромлячись, натякнув, що хлопці голодні.

Жінка на крилах полетіла додому, зварила казан борщу, чавун картоплі стушкувала, нашаткувала відро капусти. 43 чоловіки вечеряли тоді просто неба за довгим столом на подвір'ї Желібів. Валентина та Віктор частували гостей з усією гречністю.

На ранок кухар-військовик випадково ошпарив руку. Валентина Іванівна охоче підмінила колегу Дімусика (в онуки ж годиться!) на кухні. До середини жовтня тричі на день військові столувалися в невеликій хаті подружжя, у якій, на диво, місця вистачило всім.

Коли прийшов час передислокації, усе село смажило й парило, аби забезпечити хлопців харчами: не відпустили з порожніми руками.

Потім ще довго дякували захисники за гостинці, бо ж, навіть їхавши рідною для багатьох із них Полтавщиною, ніхто й на хвилику не заскочив до рідної хати – виконували наказ.

За час «гостювання» зріднилися хлопці з куховаркою. Вона ж, маючи велике серце, стала для них кому сестрою, кому матір'ю, кому подругою. Знає всіх поіменно, з усіма передзвонюється, кожного вислуховує, дає поради...

Одного дня командир Руслан Гайко при всіх назвав Валентину Іванівну своєю сестрою. Навсправжки. (*Я раніше принаймні тільки в казках читав про названих братів і сестер!*). Та 26 липня 2023 року Русі не стало... І не тільки його втратила посестра – носить жалобу за кожним, живе з відчуттям, ніби половину коріння, як буває в старого дерева, вирвали із землі...

Довідалася, що стало важко-сутужно побратимам – не змогла всидіти вдома. Знову, уже громадою, зібрали речі, продукти (домашні, не куплені!), овочі, медикаменти та – поїхала, повезла своїй другій родині гостинці. Знову летіла, мов на крилах, не відчуваючи страху. Летіла, як мати до рідної дитини. При зустрічі – дружні обійми, потиски рук, щирі слова вдячності.

І стала Валентина Желіба волонтером. Знайша своє призначення. Фізичну втому проганяла думкою, що там, на передовій, хлопцям у стонадцять разів тяжче. Допомогало. З потрійною енергією за ніч переробляли з односельчанками до 150 кг м'яса, робили енергетичні батончики, випікали коржики, квасили огірки, капусту, солили сало, кришили вінегрет... А на ранок стелилася дорога до хлопців.

Маршрути ставали частішими, бо ж хотілося виконати всі запити, привезти необхідне вчасно, перевідатися...

Тепер для кого Іванівна, а для кого мама Валя пересилає гостинчики «Новою поштою». На свята й на дні народження летять в усі міста України смаколики від названої мами-берегині. А у відповідь сторицею вертаються любов і шана за тепло серця, глибину невичерпного джерела доброти.

«Була за два кілометри від кацапів», – з величезним хвилюванням за кожного українця й безмежною ненавистю до московитів ділиться спогадами Валентина Іванівна. Часів Яр, Костянтинівка, Куп'янськ, Слов'янськ, Краматорськ, Ямпіль, Озерне, Барвінкове, Єліне – така воєнна географія її «подорожей». За покликом самого серця. Саме так судилося жінці реалізувати свою незбориму внутрішню потребу допомогти, бути корисною. Вона воює на своєму фронті, наближаючи омріяний день нашої спільної Перемоги, стимулюючи до життєвих звершень інших.

Цьогоріч до Дня волонтера Валентина Іванівна нагороджена Подякою Прилуцької районної військової адміністрації. Але найголовніша нагорода для волонтерки – усміхнені, часто з іскринками сліз, повні вдячності очі рідних захисників і захисниць.

Нині воюють не лише воїни, не тільки зброя – воює наш Український дух, який здолати неможливо. Ми – незламна нація. Упевнений: допоки в наших серцях є місце для доброти й милосердя – вистоймо, подолаємо, переможемо! В єдності наша сила!

У ВІНОК ПАМ'ЯТІ
(з нагоди 170-річчя з Дня народження
Ганни Затиркевич-Карпинської)

*20 лютого 1855 року в містечку Срібне
народилася майбутня зірка-акторка
Театру корифеїв
Ганна Затиркевич-Карпинська
(дівоче прізвище Ковтуненко,
сценічний псевдонім Ганна Прилуцька)*

У лютому, наприкінці зими
У молодого пана Ковтуненка
Від щирої любові і краси
Вродилась донечка гарненька.

Зростала Ганночка в містечку,
Що звалось Срібним неспроста.
Побіля Лисогору бережечком
Росою срібною ходила вдосвіта.

Нянечка Катря – перша помічниця
І вчителька – як пісня із полів,
Любила-пестила старанну ученицю,
Дала знання про хліб і сіль землі.

Усю любов до мови і народу,
Простого люду вмить перейняла.

Ганнусі так запав у серце корінь роду –
Його усе життя вона несла.

Любила гору Данчича, й тополю,
І парк той Графський – чудо із чудес.
Зі споришу й любистку ткала долю,
Підносилась у снах аж до небес.

А піросла – в Прилуках гарно вчилась
Шляхетству, всім манерам залюбки.
Щоночі приязно так Богові молилась,
Щоб дали дозвіл вчитись музики.

Далі був Київ – древній і строкатий,
І знову курси, іспити, знання.
Урок високий був і дух крилатий –
Запалу стало на усе життя.

Красуня стала Ганна Ковтуниха –
Розумна, ставна – пані хоч куди!
Старий Петро, аби не було лиха,
Мерщій подавсь заслати старости.

Боявся батько, що театр – не діло,
Ні хліба, ні до хліба – марна гра.
Тому й знайшов для доньки чоловіка
І стала Ганна Затиркевичка.

Вела всі справи, скрізь давала лад,
Та серденько й душа тягнулись сцени...
Не слухала сторонніх всіх порад –
Літала, мов на крилах, – вчила п'єси.

Ось перша роль, прекрасна й незабутня –
Нехай і грала бабцю вже в літах!
Ганна так втілилась, перейнялася,
Що й після виступу витала в небесах.

І перший успіх, квіти, привітання –
Саме в цьому всього життя вінець.
В театрі знайшла Ганна існування,
Лиш він для неї і початок і кінець.

А далі – театр справжній, корифеїв,
Присвята гімназистів за талант.
І слава, слава, успіх той знаменний,
За який все віддати варт!

А поряд Кропивницький і Старицький –
Тандем такий, що жар і холод враз!
Висока школа, гарт же неабицький
І кожна роль – то Гра, не напоказ!

А головне, що все по-українськи!
По-своєму, по-рідному, душею!
Слова, словечечка, пісні – по-українськи!
Зорієш на землі і линеш ввись зорею!

Ще Бог подарував посестру щирю –
Марію Заньковецьку – примадонну.
Та дружба була сповнена лиш миру,
Удвох пірнали у ріку таланту, як в безодню.

Творили й грали вдвох, як маяки,
Світили у пільмі і забороні.
Розвінчували імперські ті казки,
Що українська є і буде у полоні.

Ішли роки, талант все множив силу,
Уже і Гандзя стала корифеєм.
Здавалося, що все було під силу,
Але не все було помазано елеєм.

Для Ганни смерть чоловіків – скорбота,

За діточками сум – жіноча туга...
Але завжди допомагала лиш робота,
Тримала на землі – росла й потуга.

Колеги молоді ставали дітьми –
Навчала, обіймала, пригортала.
Коли ж напосідали пільми –
Путівку у життя давала.

А ще завжди своїм повчала словом,
Своїм талантом, помислами, вірою.
Навчала жити тісно з родоводом,
Завжди із кореня живитись силою.

Навчала повсякчас відстоювати рідне –
На сцені гру, костюми, автентичність.
Пишатись тим, що маєм своєрідне,
Нести поміж людей ту ідентичність.

В Ромнах знайшла свій прихисток останній,
Жила й творила: сцена – святота!
Дала всім глядачам урок прощальний:
«Найвища в цьому світі – простота!»

Згасла зоря раптово, нечekanно –
Зайшлися всі у тузі і сльозах.
Хор «Заповіт» співав, як величальну,
І плахти, й рушники лежали на возах.

Прощалися з актрисою вселюдно,
Несли свою подяку ув очах.
Слова прощальні линули повсюдно,
Казали, що їй жити у віках.

170 – а пам'ять все жива!
Пройшли віки – прийшли вітри новії.
Слава про нашу Ганну ожила,

170 вшануємо нині!

У нашій Україні знов війна,
Ізнов московщина плете тенета страху...
Рівняймося на таких, як наша Ганна осяйна,
Що мала в ті часи і гідність, і відвагу!

ЧОРНОБРИВЦІВ НАСІЯЛА МАТИ...

Щовесни Марія сіяла на своєму обійсті чорнобривчики. Для краси, для затишку, для душі, як навчила колись рідна ненька. Насіяла й цьогоріч, мимоволі зловивши себе на думці: «Навіщо так багато?»

Темно-зелені рядочки рівненько простягалися під вікнами, перед порогом, обгинали стежечки у дворі, мережили город, виструнчувалися за парканчиками...

Але поява перших паросточків чомусь не переросла в радість і щастя...

Із перших днів війни її Сашунечко пішов добровольцем. Усе пояснив коротко: «Я – як усі. Не можу сидіти й чекати. Іду захищати Вас, мамо, і нашу землю...».

Потяглися дні й довжелезні безсонні ночі чекання. А коли отримала папірець, що Саша зник безвісти – ледь не збожеволіла... Стало нестерпно важко: ніби й серед людей, а водночас у своєму новому (бодай його нікому не бачити!) світі... Схудла, зблідла, ходила самотиною...

Вдома непорушно стояла годинами перед вікном, як перед алтарем, і вдивлялася поперед себе. Думки обганяли одна одну, роїлися та гули, як бджоли. Одягнена прилягала на диванчик, підібгавши ноги та, схрестивши руки, лежала непорушно із заплющеними очима, подумки промовляючи молитву...

Снів не було. А раз під ранок чітко запам'ятала чи то сновидіння, чи марення. Бачила свого Сашуню. Бачила його змужнілі руки, чула рідний голос: «Зустрічайте, мамо, скоро перевідаємося, чекайте...».

Зраділа та злякалася водночас, вклякла на мить...

По обіді під вікнами промайнули тіні. Хтось тихенько, з обережністю заходив до хати. Прочинилися двері – з'явилася староста Лариса Олександрівна, сусіди, фельдшерка... Марія почала вихоплювати повітря, обіруч стисла голову й несамовито закричала... Отой німий крик, що так довго сидів усередині, вирвався й понахилив усім голови, змусив плакати...

Не встигли повідомити страшну новину – материне серце все зрозуміло: сон розгадався... Як не зупинилося воно, видюче, – один Божечко знає...

Уся громада зійшлася та з'їхалася того чорного дня для Срібнянщини у Васьківці. Кілометри асфальтованої дороги були рівненько викладені квітами, зрошеними слізьми. Мабуть, чорнобривці з усього села встелили останній шлях воїнові. Казали, що майже всі зі свого двору зірвала й Марія...

Дорога до цвинтаря крутенько підіймалася та вдалечині з'єднувалася з крайнебом – здавалося, ніби від порогу хати до самого засвіту проліг чорнобривцевий шлях...

ВІЙНА

Війна... Вогонь... Вирви... Втрати... Відчай...

Вкраїнські військові відважно воюють вранці, вдень, ввечері, вночі всюди. Відстоюють Вітчизну, волелюбність, волю, вільготність всеіснування, Всесвіт.

Вкраїна в вогні...

Вистріли, вибухи вбивають українців. Влахно, Волошин, Власенко, Вівденко, Величко, Вернигора, Вернидуб... Всі відійшли-відлетіли – велика-величезна втрата. Відспівали... Вшанували... Вклонились...

Вояки воюють-відстрелюються, відбивають ворожий вогонь.

Вечеряють. Вдовольняються варениками, вергунами, ватрушками, варенням від волонтерів. Виспівують українських, вірші вичитують. Валізи випаковують. В вузлах всяка всячина: вишиванки, витинанки, візерунки, вітання-віншування... Відволікаються. Відпочивають.

Всупереч всьому військові встають, вирушають впритул вражим виродкам...

Відстріляються, вистоять, визволять, врятують, відстоять!

Віруймо! Вірмо! Вимолюймо!

Вбереже Всевишній Українців від ворога!

КАРІНА ЦИНКОВСЬКА,
здобувачка освіти 8–В класу
Ніжинської гімназії № 10
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

***

Стальна артилерійська громовиця
Шалено небо розсіка.
Із поля бою тягне захисниця
Пораненого юнака....

Вона в цю мить не думає про себе,
Вона не думає про страх,
У юнака – осколок поміж ребер,
А інше юне його тягне на руках.

А скільки їх таких на полі бою
Чекають порятунку і мовчать....
А вдома їхні рідні із журбою
Теж їх чекають і вночі не сплять.

Напевно, є якийсь зв'язок незримий,
Що душі їх єднає десь у висоті.
Вони повернуться з вогню і диму,
Такі ж кохані, але вже не ті...

Нехай скінчиться ця війна триклята...
Нехай усі повернуться скоріш!
Діждеться мати сина, сестра – брата.
Для них вони такі ж, як і раніш...

Я ЛЮБЛЮ ЖИТТЯ

Де ніжний вітер спить
У затінку беріз,
Я зупинюсь на мить
Серед зелених кіс.
Де райдужні пісні
Той жайвір розлива,
Я – наче уві сні.
Не підберу слова,
Щоб оспівать свій край,
Щоб передать чуття;
Але назавжди знай:
Я так люблю життя!

Я ПИШУ ТОБІ, ХЛОПЧЕ, ЛИСТА

Я пишу тобі, хлопче, листа,
Так багато волію сказати...
Моя просьба звичайна, проста:
Живим повернися до хати.

Нехай вибіжить донька чи син,
Рученятами вчепляться в тебе.
Хай війна не верта домовин!
А більше й просити не треба...

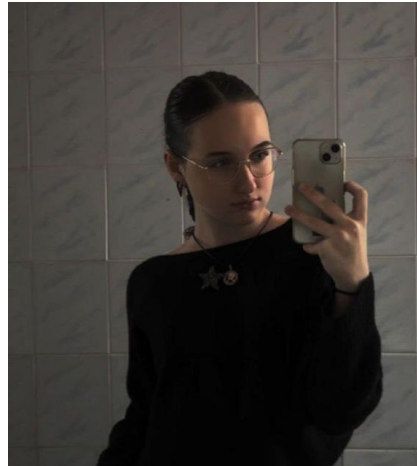
Хай дружина, змарніла від сліз,
Розцілує шалено, зятято.
Ти не тільки надію приніс,
А і віру, як квіти у свято.

Тільки мама, старенька й сумна,
Гірко-гірко безшумно заплаче,
Бо пойдеш, а далі – хто зна,
Чи повернешся знову, юначе...

І тривога стискає їй груди,
Лиш надія у серці не гасне.
Хай тебе береже скрізь і всюди
Божа милість і мамина ласка.

Залишайся від зла стережений,
Хай відверне твій янгол біду.
І в молитві цій щирій, натхненній
Я до Господа руки зведу.

ВЛАДИСЛАВА ЧЕРЕВКО,
здобувачка освіти ІІ класу
української філології
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

ЖИТТЯ У ВІЙНІ ЧИ ВІЙНА У ЖИТТІ?

Часом здається, що війни вже немає,
Що мир навкруги і сміх скрізь лунає.
Та все ж частіше чуєш тривогу –
І в реальність заходиш, немов у воду.
Кожного ранку – жорстокі новини
Про те, що виродки ті наробили. ..
Війна ще тут, ще досі триває!
А люди ще є..? Чи їх вже немає?..
Вони вже, напевно, в державі іншій...
Чи є кому-небудь на світі гірше?
Війна ще тут, війна – в Україні,
І ті, що загиніли, не просто тіні!
То чом ви, люди,
Ще досі не в ділі?
Чому не йдете на поміч країні?
Чому хтось гине в боях на Донбасі,
А ви – на море у бізнес-класі?...
Коли переможемо – літайте спокійно,
Втілюйте мрії, будуйте міста.
Тоді у країну життя прийде вільне.
І тиха весна знову хай зацвіта!

ПОВЕРТАЙСЯ ЖИВИМ

Він ішов на війну із вогнями в очах,
Мати сльозу витирала тихенько.
«Повертайся живим», – шепотіла вона,
Швидко серце билось у неньки.

У бою він стояв, як скеля міцна,
Бо знав, що мати вдома чекає.
Дні і ночі минають, як вічність одна,
Та віра в їхніх серцях не згасає.

І ось настає той день-довгождан:
Наче тінь, війна відступає,
Серце кричить, серце – як океан!
І мати героя стрічає.

Летить, немов птаха, од щастя в сльозах,
Кричить, обіймаючи: «Синку! Живий!»
І мир розлетиться по рідних степах,
Що воїн і мати удвох, як колись.

КОЖНІЙ ВІЙНІ Є КІНЕЦЬ

Промінь миру крізь тіні війни...
Дуже хочеться вже тишини.
Всюди згадки про ті страшні дні.
Та приходять світанки ясні.

Ті живі – кого з нами нема,
Бо померли вони не дарма.
Про них спогади свіжі вітри
Будуть нам навівати завжди.

Ми прискорим щасливий фінал у драмі,
Аби мир повернувся на зеленій траві.

Вірш цей – ще один крок в перемогу,
Нехай він надією згасить тривогу.

Відновимо мир, вирвем смерть із грудей,
Щоб життя йшло вперед у новий мирний день.
Нехай ці рядки вплетуться в вінець,
Нагадавши, що кожній війні є кінець!

ДЕНИС ЧЕРЕВКО,
здобувач освіти 10 класу
математичного профілю
Ніжинського обласного педагогічного ліцею
Чернігівської обласної ради

МІРАЖ

Проміння світла заступила ніч,
Вікно густішало переді мною.
Згадав: тоді, минулоріч,
Я милувавсь природною красою.

Ліси... І ковдрою дороги вкриті...
Зимовий зачаровував пейзаж.
Я полюбив тоді природи квіти.
Тепер вони мені – немов міраж.

Я переповнений природним заметіллям,
Від ранку і до ночі голос мій
Шепоче: бережи своє довкілля,
Цінуй майбутнє, завжди мрій.

Проміння знову ніч моя змінила,
Я й не помітив, як біжать часи.
Години пролетять, немов на крилах,
А я залишу спогади краси.

ПОГЛЯДИ

Між нами погляди. Вони вже нереальні.
Між нами думка, про яку мовчу.
І зустрічі чужі, немов востаннє,
Тепер я зі сльозами відпущу.

Цей юний вік. Він сповнений надії.
І погляд скрізний потребує змін,
Між нами мрії, що не створять дію.
Між нами темрява і сотні стін.

Собі наказував постійно зупинитись,
Хоча й були ще сили у душі.
Тобі, щоб серцем повністю розкритись,
Я присвятив безглузді ці вірші.

В рядках минулому немає місця,
У них – сучасність і нове життя.
Ті погляди, яких тепер не бійся,
Відправив змінний час у забуття.

ПОЛІНА ЧЕРНОВА,
здобувачка освіти 5 класу
Остерського ліцею № 2
Остерської міської ради
Чернігівської області

МІЙ ШЕВЧЕНКО

Чи замислювались ви над тим, скільки людина може зробити гарного, величного, важливого за життя? Чи зустрічали людей, котрі творять на благо нації? Для мене таким величним є Тарас Шевченко – батько української літератури, борець за наш народ, наше майбутнє... Кобзар жив давно, а твори його актуальні й донині, особливо тепер – у часи боротьби за нашу мову, традиції, рідну землю. Він – духовний батько нашого народу, наставник. Його вірші надихають і сьогодні, збуджують, хвилюють серця тисячам українців, бо є в його поезії незгасима сила любові до рідного, неповторного... Шевченко був і лишається символом боротьби та незламності. Не тільки його твори були патріотичними, він сам зітканий із віри, надії та любові до всього, що зветься українським.

Одного разу я відвідала його могилу в Каневі. Це неймовірне місце незламності, віри, сили та натхнення.

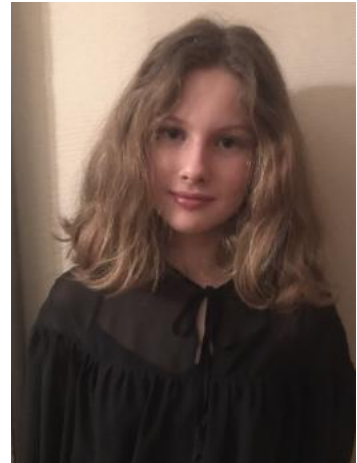
Часто, коли на душі важко, я перечитую твори Кобзаря. Вони (на перший погляд) прості й зрозумілі, але є в них глибинний підтекст, сила думки, яку кожен українець відчуває душею.

Його знають у всьому світі, і не тільки як письменника. Шевченко – не менш талановитий художник. Кожна картина, кожен твір – показ власної душі, переживань та мрій.

Інколи я замислююсь над тим, що було б, якби він жив зараз. Як важко йому було тоді споглядати, як нищать нашу Україну-неньку, і як важко було б споглядати зараз, як варварськи її нищать загарбники. Та він міг вселити надію, підтримати, бо був глибоко переконаний: Україна, як фенікс, постане з руїн, злетить високо-високо та стане могутньою та квітучою.

Внесок Тараса Шевченка в нашу культуру, мову, традиції – неоціненний. Його творчість захоплює й надихає досі, вона вселяє надію на щасливе майбутнє, про яке так мріяв незламний патріот, геній та пророк української нації – Тарас Григорович Шевченко.

ЕВЕЛІНА ШУЛЬГА,
здобувачка освіти 5–А класу
Ніжинської гімназії № 3
Ніжинської міської ради
Чернігівської області

ХОДИТЬ ПОЛЕМ УКРАЇНА...

Ходить полем Україна,
Сльози з очей ллються.
Як підтримаєш ти друга,
Так він тобі й шкодить.
Не плач, люба Україно!
Переможемо ми всіх!
Негаразди всі здолаємо
Та й мирно заживемо.
Соловейко заспіває...
Ось і буде свято в нас.
Діти радісно засміються:
Повернулись батьки з фронту.
Ось і витерли ми сльози,
Рани всі загоїлися.
Тільки тисячі прапорців
Все колишуться від вітру...

МОЄ СЕРЦЕ В УКРАЇНІ

Моє серце в Україні –
І мене не відірвати.
Я родилась в Україні –
Тут я й буду проживати.
Моє серце назавжди з нею!

Хтось питає:
«Ну, що такого ти знайшла в цій країні?»
Мені відповісти, авжеж, не важко:
Мова рідна – солов'їна!
Київ – серце України!
Люди, тварини, міста –
Все подобається мені неспроста!
Наші пісні зачаровують!
Як не «Стефанія», так «Тереза»!
Може, ви мене все ж таки не зрозумієте,
Але запам'ятайте ці слова:
Моє серце в Україні
І мене не відірвати!

ЩЕДРУЄМО

Ми зібрались всі до вас!
Дайте нам за щедрування цукерочки шоколадні!
Як нема, то вже грошима –
Задонатим в ЗСУ!
Хай у вас все буде клас!
Будьте всі живі й красиві!
А у нас ще море справ.

СОНЯЧНА ЗІРКА

У хащах лісу в котів були свої клани. Це їхня територія. Кожен клан обороняв її від чужинців, адже кому б сподобалось, що на їхню територію лізуть? Правильно, нікому. Ось і котам теж. У кланах після боїв уже нарешті почався мир. До водяного клану прийшли воєвода та двоє вояків із тіньового клану.

Темноок:

– Вітаю, цього тижня буде посвячення загиблих котів на горі Сонцесходу. Ви прийдете?

Мишошуб схилився перед ним і промовив:

– Так, звісно. Для нас буде за честь прийти туди!

На горі Сонцесходу Вогнекіготь промовив:

– Вітаю всіх на посвяченні загиблих котів! Я знаю, як вам прикро розуміти, що ваші рідні або знайомі на небесах. У цей день, як правило, душі загиблих котів повертаються на землю. Але сьогодні з нами ще є дехто.

Сонцеянгол вийшла на гору. Усі побачили крила та німб янгола, а її забарвлення – біле із золотистими пір'їнками. Можна було подумати, що вона янгол!

– Вітаю всіх. Я Сонцеянгол, колишня воячка. Коли загинула, стала янголом. Хто не вірить – не вірте. Раптом вона стрибнула й почала йти по повітрю. Під її лапами були прозорі сходи з прозоро-золотим контуром.

Я зможу притягнути всі душі з небес. Вона злетіла на крилах і піднялася високо вгору.

На небесах Сонцеянгол наказала:

– Всі взялись за мене!

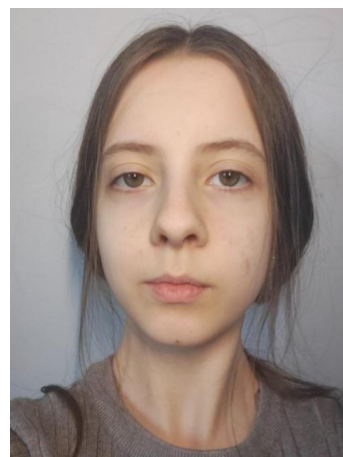
Водокіготь відповів:

– Усе ще намагаєшся повернути нас назад? Повір, це не...

Але Сонцеянгол не дала договорити Водокігтю, застосувавши магію, вона повернула всіх на землю.

Після того випадку вже пройшло багато років. Усі живуть ще краще, адже повернулися їх татусі, матусі й інші рідні.

АЛІНА ЯРОЩУК,
здобувачка освіти 8 класу
Михайло-Коцюбинського ліцею
Михайло-Коцюбинської селищної ради
Чернігівської області

***

Навіть під час довготривалого перебування на російських землях Шевченко відчував, де саме вкорінена його належність. Подумки поет ринув до своїх теренів, любих серцю та душі мотивів, які завжди становили вагому частку його творчості. Різноманіття української культури стало повноцінним відображенням ідей та сенсів, одухотвореної матерії Шевченкової думки. Важливість революційної поезії беззаперечна, твори підштовхують народ до істотних соціально-культурних зрушень, які модифікують фундаментальну сутність суспільства, його мислення, переконання та уявлення. Різносторонні настрої та погляди, на яких сформоване наше сприйняття, створюються великими мислителями, які докорінно викривають оману, замінюючи її на всепроникну істину. Таким був Тарас Шевченко. Новітній вияв поета утворився внаслідок різючої потреби, яку українська інтелігенція не могла не помічати.

1845 року в складі Археографічної комісії молодий художник, відзначений учень Петербурзької академії мистецтв, прямує до "малоросійських" країв. Приєднання митця до експедиції дало довгоочікувану можливість пізнати свої землі ліпше, охопити кожную місцевість. Тягнучись до своєї Батьківщини, Шевченко-етнограф із чистою душею змальовував спадщину, котру предки полишили сучасникам на віки. Чого вартувало єдине лиш освоєння цієї бездонної краси та мудрості! Ці процеси пізнання задали «Живописній Україні» нового життя. У вмілих творіннях майстра розкрилися художньо-сміслові образи, що сформувалися у жвавій уяві після побачених історичних пам'яток. Проте глибочінь нескінченних думок про жевріючу всередині кожного волю нагадувала про велику несправедливість, що спіткала нащадків такої могутньої культури.

Тим часом деякі письмові згадки тогочасної доби свідчать, що українська інтелігенція, невелика кількість політичних та культурних діячів, утворювала втаємничену від влади спілку. Організація Україно-слов'янського товариства брала свій початок на серйозних інтелектуальних вечорах, на яких висвітлювався задум національного

характеру. Висока мета почала поширюватися поміж однодумців, під впливом спільноти був закладений перший фундамент до створення Кирило-Мефодіївського братства, очільником якого став історик, етнограф та знаний мислитель Микола Костомаров. Вивчаючи історію українського народу, його звичаї та споконвічні традиції, науковець, спираючись на думку членів організації, склав основоположний догмат ідеології, який перетворився на систематичний виклад цілей, що поклало початок діяльності товариства.

Тарас Шевченко, приїхавши із Чернігова до Києва, познайомився з Костомаровим. Історик став провідником для поета, його ідей та палких надій. Справа видавалась гідною уваги та витрат. Шевченко був повен помислів про складне становище України, її державності. Запал, із яким митець ішов уперед, був невичерпним, своєю радикальністю поет чимдуж вирізнявся на тлі інших братчиків.

Центральні ідеї товариства містилися в релігійно-філософській, політичній програмі "Книга Буття Українського Народу" або ж "Закон Божий". Теорія викладена на біблійний зразок за редакцією Миколи Костомарова. Конкретно це питання заклало підвалини до періоду національного українського відродження. Найбільше тут зацентровано увагу на створенні національної ідентичності українців, котрі нарешті почали прокидатися від духовного сну. Значущу роль також відігравали наміри повалення імперського царизму, скасування кріпосного права, надання нових свобод для населення та всезагальне об'єднання слов'ян за багатьма етнічними та культурними ознаками. Християнство постало як ядро вірування, релігійної моралі. Чесноти відповідального громадянина, свідомого своєї особистості, схвалювалися. Незважаючи на глибинний зв'язок поміж слов'ян, все одно затверджувалося чітке розмежування держав. Переформування на більш демократичний лад змінювало стан людей, їхньої життєдіяльності.

У "Законі Божому" простежується самотність українських ідей, але не можна не помітити відкритого інтернаціонального дискурсу з усією Європою. У той час європейські землі охопила подія "Весни народів", котра змінила політичні устрої повсюдно. Це перетворилося на відгук, який не оминув і українське відродження. Суспільні явища змушували народ повернутися до свого, до своєї ідентичності. Інтелігенція апелювала до мас через письмове слово, а вже згодом – через дію.

У цьому безмежному вирі Шевченкове слово займало найвищі щаблі. Дух ідеології сильнішав, набирав обертів разом із благородним та розумним проявом творчості Шевченка. Патетичні вислови були сигналом до дії. Важливість Кобзаря в жлдному разі не є переоціненою, про це кажуть слова доброго товариша Шевченка, письменника

Пантелеймона Куліша: "Задача наша правда що була суб'єктивна: диктувала нам її наша самонадійна юність, а проте, мала вона під собою ґрунт глибокий".

Кожен художній твір, що виходив із-під пера Шевченка, ставав світлом, яке осяювало Україну новими мріями та сердечними сподіваннями. Поетичний геній зумів закарбувати на папері душу нації, що вирувала в кожному відголоску, у кожній місцині, у кожному українцеві. Його слово міцно засіло у свідомості українців, ставши опорою, підґрунтям до напружених духовних пошуків. Щодо поезії та її виняткового змісту Микола Костомаров писав таким чином: "Поезія завжди йде вперед, завжди зважається на сміливу справу; за нею йдуть історія, наука і практичний труд. Легше буває останнім, але важко першій. Сильний зір, міцні нерви треба мати, щоб не осліпнути чи не знепритомніти від раптового світла істини, сердобольно прихованої від спокійного натовпу, який йде второваною дорогою повз таємничу завісу і не знає, що таїться за цією завісою!" Тому-то і є Шевченко нашим національним пророком, провідником України по тернах історичних шляхів...

Літературно-художнє видання

Упорядники:

А. М. Кайдаш, О. Є. Гадзінський, Н. О. Івахно

СТЕЖКА ДО ШЕВЧЕНКА

Збірка

Випуск 20

Щорічний науково-популярний збірник

Засновник – Ніжинський обласний педагогічний ліцей

Чернігівської обласної ради, 2006 р.

www.nopl.org.ua

Відповідальна за випуск – А. М. Кайдаш.

Літературне редагування – О. Є. Гадзінський.

Технічне редагування – Н. О. Івахно.

Розповсюджується безкоштовно.